

TARTU UNIVERSITET
Det filosofiske fakultet
Institut for germansk, romansk og slavisk filologi
Afdeling for skandinavistik

**MODALVERBERNE *SKULLE* OG *MÅTTE* I SKØNLITTERÆR
OVERSÆTTELSE FRA DANSK TIL ESTISK**

Bacheloropgave

Brita Kaasik

Vejleder:
Anu Laanemets

Tartu 2014

Indhold

1. Indledning.....	3
2. Modalitet	5
2.1 Typer af modalitet	6
2.1.1 Deontisk modalitet.....	6
2.1.2 Epistemisk modalitet	7
2.1.3 Dynamisk modalitet.....	7
2.2 Modalverber og andre udtryksmidler for modalitet i dansk.....	8
2.2.1 Modalverberne skulle og måtte.....	9
2.3 Modalitet og dens udtryksmidler i estisk	11
2.4 Sammenligning af det danske og estiske modalitetssystem.....	12
3. Materiale og metode.....	14
4. Analyse.....	17
4.1 Modalverbet <i>skulle</i>	17
4.1.1 Deontisk anvendelse af <i>skulle</i>	18
4.1.2 Epistemisk anvendelse af <i>skulle</i>	22
4.2 Modalverbet <i>måtte</i>	24
4.2.1 Deontisk anvendelse af <i>måtte</i>	25
4.2.2. Epistemisk anvendelse af <i>måtte</i>	27
5. Diskussion og konklusion	30
Resümee	33
Litteratur.....	35
Bilag	37

1. Indledning

I alle sprog er det muligt at udtrykke sine holdninger eller vurderinger til det sagte. En sådan formidling af holdninger fremfor rene fakta kaldes modalitet. De sproglige midler for at udtrykke modalitet er dog ikke altid de samme. Eftersom dansk og estisk er forskellige sprog både typologisk og genetisk, er det sandsynligt, at udtryksmidlerne for modalitet også er forskellige i disse to sprog. Derfor synes jeg, at det er relevant at undersøge, hvordan de danske modalverber kan videregives på estisk. Det er ikke altid muligt at oversætte et dansk modalverb med et estisk, fordi de semantiske felter af de danske og estiske modalverber ikke nødvendigvis er de samme.

Ifølge Den Store Danske encyklopædi er modalverber „verber, som ikke selv udtrykker handling, men angiver forudsætninger for hovedverbets handling” (Den Store Danske)¹. På den måde er de en slags funktionsverber, som hjælper den talende med at vise sin holdning til det sagte. Når en sætning indeholder et modalverb, har vi således altid at gøre med subjektivitet, eftersom man udtrykker sine holdninger med det.

Der findes seks verber i dansk, som man betragter som modalverber: *ville*, *skulle*, *måtte*, *kunne*, *burde* og *turde*. Ifølge Mortelmans, Boye og van der Auwera (2009: 11) er *ville*, *skulle*, *måtte* og *kunne* de centrale modalverber. Også Brandt betragter disse fire verber som centrale modalverber i dansk (Brandt 1999: 17).

I min bacheloropgave vil jeg undersøge oversættelse af to af de fire centrale modalverber – *skulle* og *måtte* – fra dansk til estisk. Til dette formål bruger jeg uddrag af ti nyere danske skønlitterære værker og deres oversættelser til estisk som materiale². Eftersom omfanget af bacheloropgaven er begrænset, har jeg valgt kun at undersøge to verber. Mit valg er først og fremmest baseret på, at *skulle* og *måtte* er de mest polyseme af modalverberne (se Brandt 1999). Formålet med min opgave er at finde svar på følgende spørgsmål:

- *Hvilke estiske verber svarer til de danske modalverber skulle og måtte?*
- *Findes der andre leksikalske og grammatiske midler for at udtrykke modalitet i estisk, som man har anvendt i oversættelserne? Hvilke?*
- *Er der nogen tilfælde, hvor videregivelse af modalitet har været manglende?*

¹ Den Store Danske. Jeg bruger netudgaven af leksikonet, som er tilgængelig på www.denstoredanske.dk.

² Jeg beskriver mit materiale og min metode nærmere i kapitel 3.

Min opgave består af fem kapitler. Efter indledningen skal jeg for det første forklare begrebet modalitet og beskrive de forskellige typer af modalitet. I min opgave tager jeg udgangspunkt i den traditionelle inddeling af modalitet i tre typer: epistemisk, deontisk og dynamisk. Derefter giver jeg et overblik over de danske og estiske modalitetssystemer og sammenligner dem med hinanden. I kapitel 3 præsenterer jeg det empiriske materiale og den anvendte metode. I kapitel 4 følger analysen, hvor jeg analyserer hver type af modalitet for sig og gør rede for, hvilke oversættelsesækvivalenter der forekommer. Til sidst følger der en diskussion af resultaterne samt en overordnet konklusion på opgaven, hvor jeg vil besvare de i indledningen stillede spørgsmål.

2. Modalitet

Modalitet er et begreb, som ikke har én enkelt definition. Ordet stammer fra latin og er afledt af *modus*, som betyder ”måde”. Begrebet var først anvendt inden for filosofi. Ifølge DDO³ er den filosofiske betydning af ordet *modalitet* ”grad af mulighed eller nødvendighed, fx forsøgt fastlagt i forbindelse med en logisk udredning”.

I sprogvidenskab anvendes modalitet ligeledes for at udtrykke mulighed eller nødvendighed. Forskere van der Auwera og Plungian skriver i introduktionen til deres artikel ”Modality’s semantic map” følgende: ”We propose the term ”modality” for those semantic domains that involve possibility and necessity as paradigmatic variants, that is, as constituting a paradigm with two possible choices, possibility and necessity” (van der Auwera og Plungian 1998: 79).

Den estiske sprogforsker Mati Erelets definition omfatter ligeledes mulighed og nødvendighed: ”Modalitet er talerens vurdering af situationens mulighed eller nødvendighed/uundværlighed.” (Erelt 2013: 106)⁴ Ifølge denne definition beskrives situationens mulighed/nødvendighed gennem den talendes øjne. Bybee, Perkins og Pagliuca påstår lignende, at modalitet er grammatikalisering af den talendes holdninger (Bybee et al. 1994: 176).

Ifølge den estiske retskrivningsordbog ÕS⁵ er den sprogvidenskabelige definition af ordet *modalitet* „kategori, som viser talerens forhold til det udtrykte og dets forhold til virkeligheden“. EKG (*Eesti keele grammatika, Grammatik over det estiske sprog* 1993) skelner mellem to typer af modalitet: kommunikativ modalitet, som udtrykker kommunikationens formål (påstand, spørgsmål, ordre, ønske eller udråb) og nominativ modalitet, som er en vurdering af hvorvidt situationen svarer til virkelighed, tilladelighed, sandsynlighed og værdi (EKG II: 166, 182). Altså kan man med modalitet vise sætningens formål og udtrykke sin vurdering til handlingen.

I *Norsk referansegrammatikk* forklares begrebet på følgende måde: ”Med modalitet i vid betydning forstår vi en semantisk kategori som har å gjøre med avsenderens holdning til

³ DDO – Den Danske Ordbog. Her og i det følgende bruger jeg netudgaven af ordbogen, som er tilgængelig på ordnet.dk/ddo.

⁴ Her og i det følgende er alle citater, der stammer fra estiske kilder, i min oversættelse.

⁵ ÕS – *Eesti õigekeelsussõnaraamat*. Her og i det følgende bruger jeg netudgaven af ordbogen, som er tilgængelig på <http://www.eki.ee/dict/qs/>.

gyldigheten i et utsagn” (NRG 1997: 579). Derudover mener de danske forskere Erik Hansen og Lars Heltoft (2011: 766), at modaliteten kan udgå fra enten en menneskelig bevidsthed (intention) eller en ekstern faktor (en præmis, en årsag, et mål).

Fælles for alle definitioner er synspunktet, at man med modalitet udtrykker sin vurdering om situationen. I min bacheloropgave definerer jeg således modalitet som talerens vurdering om handlingens mulighed eller nødvendighed.

2.1 Typer af modalitet

Der findes ikke nogen enstemmighed om semantisk kategorisering af modalitet. Traditionelt regner man med tre hovedkategorier af modalitet: epistemisk, deontisk og dynamisk (se f.eks. Nuyts 2006: 1; NRG 1997: 580). Da denne opgave ikke handler om problematikken omkring den semantiske inddeling af modalitet, vil den teoretiske diskussion ikke blive taget op her. Jeg vil i min opgave følge den traditionelle inddeling. I det følgende vil jeg således give en definition og beskrivelse af de tre kategorier.

2.1.1 Deontisk modalitet

Palmer definerer deontisk modalitet som følger: ”Deontic modality is traditionally defined in terms of permission and obligation.” (Palmer 2001 [1986]: 9) Tilladelse og forpligtelse kan enten være etiske eller komme direkte fra en anden person: ”Deontic modality identifies the enabling or compelling circumstances external to the participant as some person(s), often the speaker, and/or as some social or ethical norm(s) permitting or obliging the participant to engage in the state of affairs” (van der Auwera og Plungian 1998: 81). Følgende eksempler illustrerer dette forhold:

- 1) Du må gerne gå i biografen. (Lundskær-Nielsen og Holmes 1995: 327)
- 2) Man skal gøre sit bedste. (Lundskær-Nielsen og Holmes 1995: 331)

I den første sætning er det taleren der tillader nogen anden at gå i biografen. Den anden sætning derimod udtrykker en almen forpligtelse, en social konvention. Derudover henviser deontisk modalitet til begivenheder, som ikke er aktualiserede, begivenheder, som ikke har fundet sted, men er sandsynlige (Palmer 2001 [1986]: 70). F.eks.:

- 3) Du skal nok få dine penge. (Lundskær-Nielsen og Holmes 1995: 331)

Med deontisk modalitet kan man således udtrykke tilladelse eller forpligtelse vedrørende deltageren i handlingen.

2.1.2 Epistemisk modalitet

Palmer (2001 [1986]: 8) definerer epistemisk modalitet på følgende måde: ”With epistemic modality speakers express their judgments about the factual status of the proposition.” Lundskær-Nielsen og Holmes (1995: 327) foreslår følgende definition: ”Epistemic modality is concerned with the speaker’s degree of knowledge of, and commitment to, his/her utterance.” Dette kan illustreres ved følgende eksempel:

- 4) Det kan være en fejltagelse. (Lundskær-Nielsen og Holmes 1995: 327)

Med denne sætning udtrykker taleren sin vurdering om, at han/hun ikke er sikker på propositionens sandhed – det er muligt at det er en fejltagelse. Også van der Auwera og Plungian skriver, at epistemisk modalitet henviser til talerens vurdering (van der Auwera og Plungian 1998: 81). Epistemisk modalitet er således talerens vurdering af sandhedsværdien af indholdet i udsagnet.

2.1.3 Dynamisk modalitet

Nuyts (2006: 3) beskriver dynamisk modalitet som følger: ”Dynamic modality is traditionally characterized as an ascription of a capacity to the subject-participant of the clause. The category is not restricted to ability alone, but also covers the indication of a need or necessity for the first-argument participant.” Med dynamisk modalitet kan man ifølge denne definition udtrykke deltagerens evne eller behov. F.eks:

- 5) Han kan spille klaver. (Lundskær-Nielsen og Holmes 1995: 327)
6) Jeg vil have fred! (Lundskær-Nielsen og Holmes 1995: 334)

I den første sætning har vi at gøre med deltagerens evne til at spille klaver, mens den anden udtrykker deltagerens vilje, dvs. indre behov. Erelt definerer dynamisk modalitet på lignende måde og angiver følgende definition: ”Dynamisk modalitet er vurdering af deltagerens evne eller indre behov for at gøre noget” (Erelt 2013: 109). Vi kan således

konkludere, at der med dynamisk modalitet udtrykkes talerens vurdering om deltagerens evne og vilje til eller behov for at gøre noget.

I de følgende kapitler skal jeg gøre rede for hvilke sproglige midler der findes for at udtrykke modalitet i dansk og estisk og sammenligne de to sprog med hinanden.

2.2 Modalverber og andre udtryksmidler for modalitet i dansk

Ifølge DDO kan modalitet udtrykkes ved hjælp af modus, modalverber eller visse adverbier. Ifølge denne forklaring er der tre typer sproglige udtryksmidler for at udtrykke modalitet på. Det er modalverber, modus og adverbier.

En mulighed for at udtrykke modalitet på dansk er modalverber. Som nævnt tidligere, regner man sædvanligvis med seks modalverber i dansk (se Mortelmans, Boye og van der Auwera 2009: 11; Zola Christensen og Christensen 2005: 116): *ville*, *skulle*, *måtte*, *kunne*, *burde* og *turde*, hvoraf *kunne*, *måtte*, *skulle* og *ville* betragtes som centrale modalverber (se Mortelmans, Boye og van der Auwera 2009: 11; Brandt 1999: 24).

Hansen og Heltoft (2011) har dog et andet synspunkt. De regner med, at *behøve* også er et modalverbum i moderne dansk, *turde* er det ikke, mens *ville* indtager en særlig stilling (Hansen og Heltoft 2011: 765). I denne her opgave tager jeg udgangspunkt i den tidligere, men mere traditionelle holdning, som jeg har beskrevet i de forrige afsnit.

Modalverber optræder som en slags hjælpeverber sammen med et hovedverbum. Alle modalverber har stærk bøjning og de afviger fra andre verber ved at efter dem står det efterfølgende verbum i infinitiv, men altid uden infinitivpartiklen *at* (Zola Christensen og Christensen 2005: 116). F.eks. *Jeg kan spille violin*.

Modalverbernes semantiske funktion er at angive, at hovedverbets handling ikke er faktisk, men f.eks. ønsket, villet, hypotetisk, nødvendig, mulig etc. (Zola Christensen og Christensen 2005: 116). Man kan altså udtrykke sin holdning til handlingen med et modalverbum. Det samme siger Lundskær-Nielsen og Holmes (1995: 327): "Semantically, the modal auxiliaries express the speaker's attitude, belief, insistence etc. in relation to the activity of a following main verb or of the whole clause."

Forskere er generelt enige om, at alle modalverber er flertydige. Zola Christensen og Christensen (2005: 116) påstår, at ét og samme verbum kan have en lang række forskellige betydninger afhængigt af konteksten. Ligeledes siger Lundskær-Nielsen og Holmes (1995: 327): ”Most of the modal auxiliaries can express different modal meanings and thus be used in different kinds of situation” (se nærmere i kapitel 2.2.1).

Udover modalverber er også modus en mulighed til at udtrykke modalitet. Moderne dansk skelner mellem to modusformer, de såkaldte finitte verbalformer indikativ og imperativ (Hansen og Heltoft 2011: 731). Indikativ er fortællermåde og bruges i almindelige fremsættende sætninger og i spørgsmål (DDO), for eksempel *Line spiller tennis*. Udsagnet i imperativ har beordrende eller opfordrende karakter (Zola Christensen og Christensen 2005: 108), for eksempel *Spil tennis!*.

I tillæg til de to modusformer kan man i moderne dansk se nogle levn fra det tidligere, mere omfattende modussystem. Zola Christensen og Christensen (2005: 117) påpeger, at der i ældre dansk fandtes konjunktiv modusform, hvormed man kunne udtrykke antagelse, præsumption, forhåbning eller lignende. I dag udtrykkes sådanne forhold enten med præteritum eller med modal- eller hjælpeverber, for eksempel *Det ville være dejligt*.

Derudover fandtes der modusformen optativ, som i dag kun anvendes i nogle faste udtryk. Den danske sprogforsker Paul Diderichsen (1962: 126) nævner optativ som en af modiene i dansk: ”Optativ bruges, hvor man udtrykker et forhold som indhold af et ønske; formen bruges nu dels i faste formler: *Leve kongen!*”

Den tredje måde at udtrykke modaliteten på er med modale adverbier, for eksempel *vist*, *nok*, *dog*, *jo* osv. Lundskær-Nielsen og Holmes (1995: 413) skriver således: ”Discourse particles /---/ are used to convey some attitude or comment on the part of the speaker to what is being said.” For eksempel i sætningen *Han kommer nok*. udtrykker den talende sin vurdering om handlingens sandsynlighed med adverbiet *nok*.

2.2.1 Modalverberne skulle og måtte

I denne opgave undersøger jeg modalverberne *skulle* og *måtte*, som begge hører til de centrale modalverber i dansk. Som nævnt i kapitel 2.2, er modalverber flertydige. I det følgende skal jeg beskrive betydninger af modalverberne *skulle* og *måtte*.

Ifølge DDO er den første betydning af modalverbet *skulle* ”være tvunget til noget af ydre omstændigheder” og *måtte* betyder ”være nødt til at gøre noget bestemt, især tvunget af ydre omstændigheder”. På grundlag af disse definitioner kunne man sige, at verberne er synonyme. Man skal dog lægge mærke til, at begge verber har flere betydninger, som gør dem flertydige.

I det følgende skal jeg præsentere anvendelse af *skulle* og *måtte*, ifølge Lundskær-Nielsen og Holmes’ (1995: 330-331) inddeling:

Modalverbet *skulle* kan enten have deontisk eller epistemisk anvendelse. I deontisk anvendelse har *skulle* syv forskellige betydninger:

1. Plan: *De skal giftes.*
2. Løfte, trussel: *Det skal du få betalt!*
3. Ordre: *Du skal opføre dig pænt!*
4. Forpligtelse, norm: *Man skal gøre sit bedste.*
5. Usikkerhed: *Hvad skal jeg gøre?*
6. Urealistiske situationer: *Man skulle være millionær.*
7. Betingelse: *Hvis projektet skal lykkes...*

I epistemisk anvendelse har modalverbet *skulle* tre betydninger:

1. Rapport: *Hun skal være meget venlig.*
2. Fortids fremtid: *Sådan skulle det ikke gå.*
3. Svag mulighed: *Du skulle vel ikke have set Jens?*

Desuden har *skulle* to særlige anvendelser, som er hverken deontiske eller epistemiske:

1. Skulle til at...: *Vi skulle til at spise.*
2. Idiomatiske udtryk: *Tak skal du have.*

Modalverbet *måtte* kan ligeledes have enten deontisk eller epistemisk anvendelse. De tre deontiske betydninger er følgende:

1. Tilladelse: *Mor, må jeg få en is?*
2. Ordre: *Nu må du holde op!*
3. Nødvendighed: *Vi må arbejde hårdt.*

Tre epistemiske betydninger af *måtte* er:

1. Logisk nødvendighed: *Du må være tørstig.*
2. Håb og ønsker om fremtid: *Må det gå dig godt!*
3. Indrømmelse: *Hvor svært det end må være...*

2.3 Modalitet og dens udtryksmidler i estisk

I estisk kan man udtrykke modalitet med (modal)verber, modus og partikler (dvs. adverbier). De sproglige midler for at udtrykke modalitet i estisk er enten grammatiske eller leksikalske. Leksikalske midler er de forskellige (modal)verber og adverbier. Af de grammatiske midler er det vigtigste modussystemet med fem modi (EKG II: 182). Derudover findes der andre grammatiske midler, såsom *tav-* og *matu-*afledninger af verber, hvoraf det første udtrykker mulighed og det andet umulighed (EKG II 184; Erelt 2013: 107). F.eks. *See ülesanne on lahendata^{tav} – ord for ord: Denne opgave er løsbar.* og *See ülesanne on lahendamatu – Denne opgave er uløselig.*

En mulighed for at udtrykke modalitet er verber. I den ældre estiske tradition regner man ikke med en fast, afgrænset gruppe af modalverber. I EKG (EKG II: 182) nævner man følgende verber med modal betydning (estisk: *modaliseeriv verb*) – *saama* (kunne), *pidama* (skulle), *võima* (kunne, måtte), *tohtima* (måtte), *tunduma* (synes), *näima* (virke), *paistma* (virke), *tulema* (skulle; bogstaveligt: komme), *uskuma* (tro), *teadma* (vide)⁶. I EKK (*Håndbog over det estiske sprog*) findes der overhovedet ikke noget kategori af modalverber. Først i nyere tid, f.eks. Kehayov og Torn-Leesik (2009), Erelt (2013), nævnes der en konkret gruppe af modalverber. Ifølge Erelt (2013: 117) er de mest anvendte af dem er *saama* (kunne), *võima* (måtte, kunne) og *pidama* (skulle). Han tilføjer, at de fleste modalverber anvendes for at udtrykke mere end én modal betydning (Erelt 2013: 117). I min opgave skal jeg anvende begrebet ”modalverber” om alle verber, som ifølge EKG har modal betydning.

Et andet middel for at udtrykke modalitet på estisk er modus. Det estiske modussystem består af fem modi: indikativ, konjunktiv, imperativ, kvotativ og jussiv (EKG I: 80). De følgende definitioner og eksempler er fra *Håndbog over det estiske sprog* (EKK 2000: 217-218):

Indikativ anvender man, når handlingen er faktisk, fortællemåden er fremsættende og direkte, som i sætningen *Jüri sõitis eile maale – Jüri tog på landet i går.*

Den konjunktive modus udtrykker, at taleren synes, at handlingen er urealistisk, f.eks. *Oleks tädil rattad all, oleks auto – Havde tante hjul, ville hun være en bil.* Derudover kan konjunktiv udtrykke en høflig ordre, f.eks. *Kas te ulataksite mulle selle raamatu – Vil De række mig bogen;* eller et

⁶ De fleste estiske verber med modal betydning er flertydige, jeg har kun angivet de mest udbredte oversættelsesækvivalenter i parentes.

ønske, f.eks. *Tahaksin jäädagi nooreks!* – *Jeg ville gerne altid være ung!* Bøjningsendelsen *-ks* betegner den konjuntive modus.

Imperativ udtrykker direkte ordre, f.eks. *Jää vait!* – *Ti stille!* Imperativformen har ingen bøjningsendelse og den består således kun af roden af ordet.

Den kvotative modus udtrykker en indirekte påstand (dvs. noget man har hørt om fra en tredje person, såkaldt andenhåndsinformation), f.eks. *Jüri olevat endale uue maja ostnud* – *Jeg hørte, at Jüri skal have købt sig et nyt hus.* Bøjningsendelsen *-vat* betegner den kvotative modus.

Hovedfunktionen af den jussive modus er at udtrykke indirekte ordre, dvs. en ordre som er adresseret til eller går ud fra en tredje person, f.eks. *Tulgu Jüri homme meile* – *Jeg ville gerne have, at Jüri kommer på besøg i morgen.* Bøjningsendelsen *-gu/-ku* betegner den jussive modus.

Det tredje udtryksmiddel for modalitet i estisk er partikler. Partikler, som man regner med at udtrykke modalitet, er hovedsageligt modaladverbier⁷. Ifølge EKG er modaladverbier ubøjelige ord, som modificerer betydningen af den udtrykte situation (EKG I: 39). Som eksempler kan man nævne *võib-olla* (måske), *arvatavasti* (sandsynligvis), *kahjuks* (desværre), *juba* (allerede), som allesammen udtrykker talerens holdning til indholdet i sætningen.

2.4 Sammenligning af det danske og estiske modalitetssystem

Begrebet modalitet defineres hovedsageligt på samme måde inden for dansk og estisk sprogvidenskab – den udtrykker talerens holdning til det udtrykte. De grammatiske og leksikalske midler for at udtrykke modalitet er overordnet set de samme i de to sprog – (modal)verber, modaladverbier og modus. Alligevel viser min beskrivelse af det danske og estiske modalitetssystem, at disse markører er forskellige.

I begge sprog kan man bruge modaladverbier for at udtrykke modalitet. Ligeledes er modus en måde at gøre det på. Mens man i moderne dansk regner med to modi – indikativ og imperativ – har man i estisk fem modi, som er anvendt for at udtrykke modalitet. Vi kan således antage, at de estiske modi konjunktiv, kvotativ og jussiv er brugt i oversættelse af modalitet fra dansk til estisk.

⁷ I grammatisk terminologi anvendes både ”modalpartikler” og ”modaladverbier” om det samme fænomen. For at undgå forvirringen vil jeg fremover anvende termen ”modaladverbium” i min opgave.

Vi kan også se forskelle i behandlingen af modalverberne i danske og estiske grammatikker. For det første regnes der i dansk med en konkret gruppe af modalverber. I estisk derimod angives der nogle verber, som kan have modal betydning, men en afgrænset gruppe findes der traditionelt ikke. Derudover har både de danske og estiske modalverber flere betydninger.

På baggrund af gennemgangen af de modale udtryk i dansk og estisk, kan vi antage, at anvendelse af sproglige markører for at udtrykke modalitet er forskellig i de to sprog. Det kan være en grund til, hvorfor det kan være svært at oversætte modalitet. Hermed kan man således antage, at man ved oversættelse af modalverber fra dansk til estisk i mange tilfælde har valgt at udtrykke modalitet med hjælp af nogle andre markører – som f.eks. modus – i stedet for verber med modal betydning.

3. Materiale og metode

Som empirisk materiale bruger jeg i min undersøgelse uddrag fra ti nyere danske skønlitterære værker og deres estiske oversættelser. Sprogbrug ændrer sig i tiden og for at undgå forandrede meninger så meget som muligt, har jeg valgt kun at inkludere nyere litteratur i min undersøgelse. Mit materiale består således af ti danske skønlitterære værker fra perioden 1989–2006 og deres estiske oversættelser:

1. Jakob Ejersbo ”Nordkraft” (JEN⁸)
2. Jens Christian Grøndahl ”Lucca” (JCGL)
3. Peter Høeg ”Den stille pige” (PHD)
4. Peter Høeg ”Frøken Smillas fornemmelse for sne” (PHF)
5. Michael Larsen ”Uden sikker viden” (MLU)
6. Svend Åge Madsen ”At fortælle menneskene” (SÅMA)
7. Ib Michael ”Blå bror” (IMB)
8. Morten Ramsland ”Hundehoved” (MRH)
9. Astrid Saalbach ”Fingeren i flammen” (ASF)
10. Dorrit Willumsen ”Klædt i purpur” (DWK)

Fra hver bog har jeg udvalgt tyve sider, siderne 50-69.

Udover det tidsmæssige kriterium var det ved udvælgelse af empirisk materiale vigtigt for mig at undgå personlig sprogbrug. Dette på to plan – både når det gælder de danske originaltekster og de estiske oversættelser. Det er derfor at jeg har udvalgt uddrag fra ti forskellige værker i stedet for kun ét værk af en enkelt forfatter. Eftersom antallet af oversættelser af nyere dansk skønlitteratur til estisk er begrænset, indeholder mit materiale to værker af samme forfatter. Jeg vil dog mene, at ved så stort udvalg af forskellige værker, vil en mindre overrepræsentation af en enkelt forfatter ikke påvirke mine resultater i nævneværdig omfang. Desuden, med hensyn til formålet af min undersøgelse, er det mere vigtigt for mig, at alle oversættere er forskellige. Dette krav er opfyldt.

En indvending mod at bruge oversættelser som materiale kan være, at oversættelsessprog ikke er helt naturligt sprog, eftersom oversætteren altid er påvirket af originalteksten. Alligevel giver undersøgelse af oversættelser en større variabilitet i oversættelsesækvivalens sammenlignet med f.eks. opslag i ordbøger, hvor angivelse af ækvivalenter til et ord er begrænset. Styrken ved mit materiale er dog, at jeg har udvalgt værker som er oversat af ti forskellige sprogbrugere, som er alle sammen anerkendte oversættere fra dansk.

⁸ Ved hjælp af denne kode angiver jeg henvisninger til bogen ved mine eksempelsætninger i analysedelen.

Jeg skal ikke analysere de enkelte værker hver for sig, men lave et samlet korpus. Til dette formål har jeg gennemgået de tyve sider – siderne 50–69 – fra hver bog og skrevet ud alle sætninger, der indeholder modalverberne *skulle* og *måtte*, samt deres estiske oversættelser. Mit samlede korpus består således af 331 eksempelsætninger – 227 med modalverbet *skulle* og 104 med *måtte*. Alle eksempler findes i bilag i slutningen af opgaven.

I min analyse anvender jeg en komparativ-deskriptiv tilgang. Jeg skal se på modalverberne *skulle* og *måtte* hver for sig og undersøge, hvilke sproglige midler oversættere har brugt for at oversætte de forskellige typer af modalitet. Jeg skal systematisere analysen efter modalitets typer og analysere hver type for sig. I min komparativ-deskriptiv analyse skal jeg frembringe forskellige oversættelsesækvivalenter og illustrere dem med eksempler fra mit materiale.

Mit formål er ikke at kritisere oversættelser i min opgave og derfor giver jeg ikke nogle alternative forslag. Jeg skal dog videregive meningen i de estiske oversættelser, hvis det er nødvendigt for at gøre rede for forskelle mellem originalen og oversættelsen. For at danske læsere skal kunne forstå oversættelser, oversætter jeg selv de angivne eksempler fra estisk til dansk.

Udover den kvalitative undersøgelse har opgaven også en mindre kvantitativ del. I starten af hver analysekapitel angiver jeg antallet af forekomster af de enkelte modalitetstyper, og sammenfatter i grove træk de relative frekvenser af de estiske oversættelsesækvivalenter. Min undersøgelse kan siges at være et korpusbaseret studie, bestående af i alt 331 eksempelsætninger fra ti forskellige værker. Dette tillader generaliseringer af en vis omfang, men på den anden side er jeg klar over, at mine konklusioner ikke kan være endegyldige.

Siden min analyse bygger på et oversættelseskorpus, er en lille diskussion af oversættelsesprincipper og ækvivalens i litterær oversættelse på sin plads. Det vigtigste ved litterær oversættelse er, at det er meningen, der skal oversættes, ikke at man videregiver originalteksten ord for ord eller sætning for sætning. Den norske oversættelsesteoretiker Antin Fougner Rydning (1991: 254) mener, at formålet med oversættelsesprocessen er at gengive meningen i afsenders budskab på et idiomatisk modtagersprog. Man kan ofte ikke erstatte et ord på afsendersprog med et tilsvarende ord på modtagersprog, men skal vælge en løsning, som giver meningen videre så præcist som muligt.

Den danske oversætter Niels Brunse påstår, at oversættelsesprocessen består af en lang række af valg: ”Ved hver eneste sætning, ja måske ved hvert eneste ord i originalteksten har oversætteren flere muligheder til sin rådighed” (Brunse 1994: 80). Oversættelser er således altid subjektive, eftersom de er påvirket af oversætterens holdning og dermed valg, som han/hun udfører. Man kan således antage, at der kan forekomme forskellige udtryksmidler i videregivelse af modalverber *skulle* og *måtte* på estisk.

Derfor er det forståeligt, at man af og til også bruger en anden ordklasse for at oversætte et ord. Eftersom anvendelse af sproglige midler for at udtrykke modalitet er forskellig på dansk og estisk, kan det være nødvendigt at oversætte et verbum med et adverbium eller anvende en konstruktion med modus, som ikke eksisterer på dansk. Om det er sådan, skal jeg undersøge i min opgave.

4. Analyse

I den følgende analyse ser jeg på modalverberne *skulle* og *måtte* hver for sig og undersøger, hvilke sproglige midler oversættere har brugt for at oversætte de forskellige typer af modalitet. For at systematisere analysen, inddeler jeg eksemplerne efter modalitets type i deontisk, epistemisk og dynamisk modalitet.

4.1 Modalverbet *skulle*

I mit materiale findes der i alt 227 forekomster med modalverbet *skulle*. Langt de fleste af dem – 197 eksempler, dvs. ca. 90% – er med deontisk betydning, og kun 25 med epistemisk betydning.

Desuden findes der i materialet fem eksempler, som udtrykker hverken deontisk eller epistemisk modalitet. Ét eksempel betragter jeg som dynamisk anvendelse af *skulle*:

- (1) Steso **skulle** skidde, og det er åbenbart ikke noget der sker for ofte når man tager stoffer. (JEN:57)
– Steso **tahtis** sitale, mida ei pidanud nähtavasti just eriti tihti ette tulema, kui narkotsi pannakse. (JEN:57)

Ifølge danske grammatikbøger kan modalverbet *skulle* enten have deontisk eller epistemisk betydning. Hvis man dog tager udgangspunkt i Jan Nuyts' definition af dynamisk modalitet (se kapitel 2.1), kan man sige, at eksempel (1) udtrykker dynamisk modalitet, eftersom vi har at gøre med deltagerens indre behov for at gøre noget.

Som redegjort for i kapitel 2.2.1, kan *skulle* også forekomme i faste udtryk. I mit materiale findes der ét eksempel på en sådan anvendelse og dermed kategoriserer jeg ikke følgende sætning under nogen type af modalitet:

- (2) Men tak **skal** du have. (PHD:56)
– Aga aitäh sulle. (PHD:56)

Derudover har *skulle* én anvendelse til, som hverken er deontisk eller epistemisk – det er i udtryk *skulle til at*. I mit materiale findes der tre eksempler, hvor denne anvendelse forekommer, f.eks.:

- (3) Lige som hun **skal til at** række ud efter den sidste stil, ringer telefonen. (ASF:64)
– Just enne viimase kirjandi võtmist heliseb telefon. (ASF:68)

Den danske sætning udtrykker, at noget er lige ved at ske. I den estiske oversættelse har man udeladt verbet i den første del af sætningen og lavet den om til en nominalfrase: ("Lige før fremtagning af den sidste stil, ringer telefonen").

I de følgende kapitler skal jeg se nærmere på oversættelser af *skulle* i deontisk og epistemisk anvendelse.

4.1.1 Deontisk anvendelse af *skulle*

I mit materiale findes der 197 eksempler, hvor modalverbet *skulle* udtrykker deontisk modalitet. I 91 tilfælde er *skulle* oversat med et verbum, som på estisk kan betragtes som modalverbum (jfr. kapitel 2.3). 71 af dem er i indikativ modus, ligesom de danske sætninger. Det oftest forekommende verbum, som man har oversat *skulle* med, er *pidama* (skulle) – 54 gange –, som f.eks.:

- (4) Hvor tydeligt **skal** jeg sige det? (MRH:52)
– Kui selgelt ma **pean** seda ütleva? (MRH:43)

Andre modalverber, som forekommer i oversættelserne af deontisk *skulle* i indikativ modus, er *tohtima* (måtte) og *tulema* (skulle, komme), f.eks.:

- (5) Nej, du **skal ikke** beskæftige dig med sådan noget. (JEN:63)
– Ei, sina **ei tohi** sellise asjaga tegeleda. (JEN:63)
(6) Men så kommer jeg til at tænke på ørkenvandringen de **skal** igennem først. (IMB:58-59)
– Aga siis meenub mulle kannatuste rada, mis neil **tuleb** kõigepealt läbi käia. (IMB:56)

Som redegjort i kapitel 2.3, er det estiske modussystem mere omfattende end det danske. Den konjunktive modus, som ikke findes i moderne dansk, forekommer i 38 tilfælde, hvoraf den er oftest anvendt med verbet *pidama* (20 gange). F.eks.:

- (7) Martin, tror du ikke, du **skulle** lade politiet ordne det? (MLU:69)
– Martin, kas sa ei arva, et sellega **peaks** tegelema politsei? (MLU:67)

I den ovenstående sætning kan man se, at selvom verbet *skulle* er i præteritum, udtrykker den ikke fortid, men snarere en svagere grad af nødvendighed. Det samme gør den konjunktive form *peaks* på estisk.

Andre modalverber, som optræder i konjunktiv er *oskama* (kunne), *tulema* (skulle), *saama* (kunne) og *suutma* (kunne), f.eks.:

- (8) Han **skulle** have en glødende jernstang banket op i røvhullet. (JEN:58)
– Talle **tuleks** hõõguv raudkang perseauku toppida. (JEN:58)

Konjunktiv forekommer også med verber, som ikke nødvendigvis har modificerende betydning, som f.eks.:

- (9) Hun er stivnet til svingfigur, og det virker ikke som om vi nogensinde **skal** komme til at lave levende billeder på denne her måde. (IMB:65)
– Ta on kangestunud nagu keerukuju ja kui asi sedasi edasi läheb, pole vähimatki põhjust loota, et meil üldse kunagi **õnnestuks** elavaid pilte näha. (IMB:63)

Den konjunktive form af verbet *õnnestuma* (lykkes) – *õnnestuks* – gør handlingen mere usikker og dermed udtrykker modalitet, som på dansk er udtrykt med verbet *skal*.

Derudover findes der ét eksempel, hvor man har anvendt den jussive modus, som på estisk udtrykker indirekte ordre (se kapitel 2.3):

- (10) Og finde et sted hvor hun kunne øve sig, om det så **skulle** være i den uhyggelige gang under kælderens eller på et toilet, /---/. (ASF:54)
– Otsib harjutamiseks mingi koha, **olgu** see siis keldri all olevas vöikas koridoris vöi tualetis /---/. (ASF:58)

I den estiske oversættelse anvendes den jussive modus af verbet *olema* (være) dog ikke for at udtrykke en ordre, men hellere for at vise, at situationen er hypotetisk. Det samme udtrykker den anvendte præteritumsform af *skulle* på dansk.

Den imperative modus, som også findes på dansk, er ligeledes anvendt for at videregive modal betydning af *skulle*. Den forekommer i materialet to gange, f.eks.:

- (11) Du **skal** bladre. (JEN:61)
– Sina **keera** lehte. (JEN:61)

Her har oversætteren valgt at anvende imperativ, selvom det også ville være muligt at udtrykke det samme med modalverbet *pidama*: ”Sina **pead** lehte keerama”. Anvendelse af imperativ viser, at det ikke altid er nødvendigt at oversætte ord for ord, men at der findes også flere midler, som passer i en konkret kontekst.

Desuden findes der to eksempler, hvor modalitet er videregivet med en indirekte ordre:

- (12) Han **skal ikke** røre ved mit hoved. (JEN:52)
– Tema minu pead **ei käpi**. (JEN:52)
(13) Jeg **skal ikke** høre på mere af den total sludder. (JEN:53)

– Mina **ei kuule** rohkem see täielik jama. (JEN:53)

I eksemplerne (12) og (13) udtrykker taleren et forbud ved hjælp af modalverbet *skulle*. I de estiske oversættelser anvender oversætteren den indikative modus (”Han rører ikke ved mit hoved” og ”Jeg hører ikke på mere af den total sludder”), men læseren forstår, at vi har at gøre med en ordre. Man skal dog være opmærksom på, at begge eksempler er taget fra Jakob Ejersbos roman ”Nordkraft”, hvor forfatteren anvender indvandrernes fejlagtige brug af sproget, og dette er også fulgt i den estiske oversættelse.

I materialet findes der syv eksempler, hvor den modale betydning af verbet *skulle* er videregivet med konstruktioner *vaja olema* eller *tarvis olema*, som begge betyder ”have behov for” og udtrykker behov., f.eks.:

(14) Men som det er nu, er alt holdt på plads af en gennemtrængende, funktionel ordenssans hos et menneske der vil være sikker på at kunne finde det han **skal** bruge. (PHF:51)

– Aga praeguses olukorras on kõik omal kohal selle inimese kõikehõlmava, funktsionaalse korraarmastuse tõttu, kes tahab olla kindel, et ta leiab üles, mida tal **tarvis on**. (PHF:43)

I materialet findes der to tilfælde, hvor deontisk modalitet af *skulle* er videregivet med et adverbium, nemlig modaladverbiet *küll* (nok):

(15) De **skal** se, hun kommer sikkert snart tilbage. (SÅMA:52)

– **Küll** näete, ta tuleb kindlasti varsti tagasi. (SÅMA:45)

Eftersom der på estisk findes adskillige modaladverbier, som kan udtrykke modal betydning (se kapitel 2.3), er det overraskende for mig, at adverbier kun forekommer i oversættelserne én enkelt gang.

Som redegjort i kapitel 2.2.1, kan modalverbet *skulle* også udtrykke deontisk plan. Den slags eksempler forekommer i mit materiale 52 gange, dvs. ca. én fjerdedel af alle eksempler med deontisk *skulle*. F.eks.:

(16) Jeg **skal** tænke over det. (MRH:52)

– Ma mõtlen selle peale. (MRH:43)

(17) Kirsten og den lille **skal** med. (MLU:51)

– Kirsten ja põngerjas lähevad kaasa. (MLU:49)

I eksemplerne (16) og (17) har vi at gøre med en plan eller bestemmelse, som subjektet i sætningen vil udføre i fremtiden. På dansk udtrykker deontisk plan fremtid, hvor den modale betydning er blegnet. I de estiske oversættelser har man anvendt den indikative modus og der findes ikke nogen modal betydning i sætninger. Vi kan dog ikke sige, at modaliteten er

udeladt eller videregivet forkert, fordi der på estisk ikke findes en grammatisk udtryksmiddel for fremtid (EKG I: 237). Deontisk plan udtrykkes på estisk med indikativ modus, mens man på dansk kan anvende verbet *skulle*.

Én gang er deontisk *skulle* oversat med en konstruktion, som på estisk kaldes for inessiv af supinum.

- (18) Og det trækker ved hans mundvige, som på et lille barn, der **skal** græde. (s. 57) – Ja ta suunurgad tõmblevad nagu väikesel lapsel, kes on nutma **puhkemas**. (s. 47)

Ifølge EKG (EKG I: 65) udtrykker *mas*-form, dvs. inessivform af supinum en handling, som foregår samtidig med en anden handling, f.eks. *Ma olin just väljumas* – Jeg var lige ved at gå ud. I eksempel (18) udtrykker *skulle*, at noget er lige ved at ske, det samme gør den estiske *mas*-form af verbet *puhkema* (nutma puhkema, på dansk briste i gråd).

Derudover findes der i materialet 20 tilfælde, hvor oversættere ikke har videregivet modalitet, som f.eks. i de to følgende eksempler:

- (19) Hvis du selv **skulle** få lyst til massage... (PHF:57)
– Kui sul on endal isu massaaži järele... (PHF:50)
(20) Jeg indvendte, at den der ikke søger næppe **skal** håbe at finde. (SÅMA:63)
– Ma vaidlesin vastu, et too, kes ei otsi, vaevalt leiab. (SÅMA:53)

I eksempel (19) findes der i oversættelsen intet tegn på modalitet (”Hvis du selv har lyst til massage...”), selvom det ville være muligt at anvende modalverbum og/eller konjunktiv: ”Kui sul endal peaks tulema isu massaaži järele”. Det samme gælder eksempel (20), men her har oversætteren udeladt både modalitet og oversættelse af verbet *håbe* (”Jeg indvendte, at den der ikke søger, næppe finder”).

Desuden har jeg fundet seks eksempler, hvor modaliteten, efter min mening, er videregivet forkert, f.eks.:

- (21) Hun spurgte, om han **skulle** bruge hende. (DWK:55)
– Theodora küsis, kas mees **tahab** teda pruukida. (DWK:45)
(22) Men hvad **skulle** han gøre? (JCGL:54)
– Aga mis ta teha **saab**. (JCGL:47)

I eksempel (21) henviser *skulle* til noget, som deltageren havde planer om at gøre, men det estiske verbum *tahab* (grundform *tahtma*) udtrykker snarere deltagerens ønske (’Theodora spurgte, om han **vil** bruge hende’). I eksempel (22) udtrykker *skulle* deltagerens forpligtelse, men er oversat med verbet *saama* (kunne), som udtrykker mulighed eller evne (’Men hvad **kan** han gøre’).

Overordnet set viser analysen, at der findes mange forskellige muligheder for at videregive deontisk betydning af modalverbet *skulle* på estisk. *Skulle* er oversat med et estisk modalverbum i 91 tilfælde ud af 197 eksempler. Den hyppigst forekommende oversættelsesækvivalent er verbet *pidama* (skulle), men verberne *saama* (kunne), *tohtima* (måtte), *tulema* (skulle), *oskama* (kunne) og *suutma* (kunne) forekommer også.

Det viste sig også, at de estiske modusformer er anvendt i oversættelse af deontisk *skulle*. I 37 tilfælde anvender oversættere den konjunktive modus, to gange imperativ og én gang jussiv. Adverbierne, som ligeledes er et udtryksmiddel for modalitet, anvendes derimod kun én enkelt gang i mit materiale.

Desuden findes der tilfælde, hvor modalitet er udtrykt med en særlig konstruktion, ikke ved hjælp af modalverber, modus eller adverbier. Oversættere har for eksempel anvendt *mas-*form, dvs. inessiv af supinum. Desuden er der i materialet 52 eksempler, hvor *skulle* udtrykker en plan i fremtiden, og hvor den modale betydning kan siges at være blegnet. Sådant betydning er videregivet med indikativ i estisk.

Derudover findes der i materialet 26 tilfælde – dvs. 13% af alle eksemplerne –, hvor oversættere har udeladt deontisk modalitet eller videregivet den forkert.

4.1.2 Epistemisk anvendelse af skulle

I materialet er der 25 forekomster med modalverbet *skulle* i epistemisk anvendelse. I næsten halvdelen af tilfælde – 12 gange – er *skulle* oversat med et modalverbum. De forekommende modalverber er *pidama* (skulle), *saama* (kunne), og *võima* (kunne, måtte). I fem tilfælde er verbet i indikativ modus, som i

- (23) Det **skulle** være voldsomt ubehageligt. (JEN:55)
– See **pidi** olema räigelt võigas. (JEN:55)

Fem gange har oversættere anvendt et modalverbum i konjunktiv, f.eks.:

- (24) Man **skulle** tro hun var flad som et strygebræt, og hvis hun bruger makeup, er det ikke noget vi ser. (IMB:57)
– **Võiks** arvata, et ta on lame nagu pesulaud, ja kui ta ka kasutab *makeup*'i, siis pole seda näha. (IMB:54)

Desuden forekommer der to eksempler, hvor konjunktiv er anvendt med verbet *olema* (være), f.eks.:

- (25) Kunne man komme til at se så godt og værdig ud, **skulle** det være en fornøjelse at blive gammel. (PHF:68)
– Kui saaks nii kena ja väärikas välja näha nagu tema, siis **oleks** lust vanaks saada. (PHF:60)

Den kvotative modus forekommer fire gange i oversættelse af epistemisk *skulle*:

- (26) Den **skulle** være helt sikker med Elizabeth Wagner. (IMB:57)
– Elizabeth Wagneri peale **võivat** kindel olla. (IMB:54)
(27) Hun siger det på én gang alvorligt og koket, som er de blevet gift for et par år siden, og forholdet er meget lykkeligt, og ser ud til at **skulle** vare. (PHF:68)
– Ta ütleb seda ühtaegu tõsiselt ja koketselt, nagu oleksid nad abiellunud paar aastat tagasi ja nende kooselu oleks väga õnnelik ning tundub sellisena ka edasi **kestvat**. (PHF:59-60)

I eksempel (26) har oversætteren anvendt modalverbet *võima* (kunne, måtte) i kvotativ, mens det i (27) er verbet *kestma* (vare), som er i kvotativ. Desuden findes der i sætningen frasen *ser ud til*, som er oversat med verbet *tunduma* (synes), som ifølge EKG (se kapitel 2.3) også hører til gruppen af verber med modal betydning.

Der findes dog ét eksempel, hvor man har udtrykt information, som er formidlet:

- (28) /---/ det var ikke noget han havde fra sine forældre, for de **skulle** efter sigende være helt ordinære. (JEN:62)
– /---/ see ei olnud sugugi ta vanematelt päritud, sest nemad **olla** jutu järgi täiesti tavalised. (JEN:62)

Her anvender oversætteren *da*-infinitiv af verbet *olema* (være), som også kan optræde i funktion af kvotativ (EKG II: 36).

I tillæg til oversættelser med modalverbum eller modus (eller kombinationen af disse), forekommer der i materialet eksempler, hvor man har anvendt et adverbium for at oversætte epistemisk *skulle*:

- (29) /---/ og tilføjede noget beroligende om, at det **skulle nok** vise sig at være en stor misforståelse. (SÅMA:53)
– /---/ ning lisas siis midagi rahustavad sellest, et **küllap** selgub, et tegemist pole muu kui suure arusaamatusega. (SÅMA:45)
(30) Det **skal nok** passe at det havde reddet vores liv. (IMB:53)
– **Ilmselt** pole mõtet kahelda, et see päästis meie elu. (IMB:51)

I eksempel (29) er modaliteten videregivet med adverbiet *küllap* (vist, nok), men man må lægge mærke til, at der i den danske sætning også findes adverbiet *nok*, som ligeledes udtrykker modalitet. Den samlede modalitet er på estisk således videregivet med ét adverbium, mens der på dansk findes både et modalverbum og et modaladverbium. I

eksempel (30) har oversætteren anvendt adverbiet *ilmselt* (tilsyneladende), men igen findes der også i den danske sætning et modaladverbium *nok*.

Derudover findes der i materialet fem eksempler, hvor epistemisk modalitet af modalverbet *skulle* ikke er videregivet, f.eks.:

- (31) Jeg mener, hvornår **skulle** jeg have fået den opringning? (MLU:56)
– Ma mötlen, et millal see kõne oli? (MLU:54)

Her har man ikke videregivet den modale indhold af sætningen, men oversat den med indikativ modus (‘Jeg mener, hvornår var den opringning?’). I den danske sætning virker det uklart, om nogen har ringet eller ikke, mens i den estiske oversættelse er det helt klart, at nogen har ringet. Dermed synes jeg, at oversætteren har forandret meningen i sætningen.

Analysen viser, at epistemisk betydning af modalverbet *skulle* er langt mere sjælden end deontisk – kun 25 eksempler ud af 227. Hyppigst – i næsten halvdelen af tilfælde – har oversættere anvendt modalverber for at videregive epistemisk modalitet, men også andre oversættelsesækvivalenter forekommer, så som modi eller modaladverbier. De estiske modi, som ikke findes på dansk forekommer i oversættelserne i alt 12 gange. Den konjunktive modus anvendes i oversættelserne syv gange og kvotativ fem gange. For at videregive epistemisk betydning af *skulle* har oversættere anvendt modaladverbier tre gange. Desuden findes der fem tilfælde – dvs. i ca. 20% af mine eksempler –, hvor modalitet er udeladt i oversættelserne.

4.2 Modalverbet *måtte*

Der er i alt 104 forekomster med modalverbet *måtte* i mit materiale. Der forekommer eksempler med både epistemisk og deontisk betydning. De fleste af dem (81) er med deontisk betydning, og kun 22 med epistemisk betydning. Langt de fleste eksempler – ca. fire femtedele – er således med deontisk betydning.

Derudover findes der i materialet ét enkelt eksempel, hvor *måtte* efter min mening udtrykker dynamisk modalitet, selvom *måtte* ifølge grammatikbøger ikke har dynamisk anvendelse (jfr. kapitel 2.1.1):

- (32) Det var Cynthia fra salonen. Der absolut **måtte** fortælle hvad der var sket. (SÅMA:50)
– See oli Cynthia, juukseärist. Cynthia, kes lihtsalt **pidi** jutustama, mis oli juhtunud. (SÅMA:43)

Sætningen udtrykker deltagerens – dvs. Cynthias – indre behov for at fortælle om noget. Det hænger sammen med definitionen af dynamisk modalitet, som udover evne udtrykker deltagerens vilje til eller behov for at gøre noget (jfr. kapitel 2.1). Man kunne således antage, at modalverbet *måtte* også kan anvendes med dynamisk betydning i dansk. På baggrund af kun et enkelt eksempel kan man selvfølgelig ikke drage endegyldige konklusioner, men det vil være et interessant område til videre studier.

I de to følgende afsnit skal jeg gøre rede for oversættelse af deontisk og epistemisk modalitet af modalverbet *måtte*, som det forekommer i mit materiale.

4.2.1 Deontisk anvendelse af *måtte*

Som sagt er der mit materiale 81 forekomster, hvor modalverbet *måtte* udtrykker deontisk modalitet. 68 gange – ca. fire femtedele – har man anvendt modalverber i de estiske oversættelser. De anvendte modalverber er: *pidama* (skulle, 49 gange), *võima* (kunne, 5 gange), *tulema* (skulle, 7 gange) eller *tohtima* (måtte, 7 gange). I langt de fleste tilfælde (58) er verbet i indikativ modus, f.eks.:

- (33) Enten **må** du øve dig noget mere eller opgive at blive musiker. (ASF:50)
– Ta **peab** kas rohkem harjutama või loobuma muusikuarjäärist. (ASF:54)
(34) Det er din kopi – du **må** gerne beholde den. (IMB:66)
– See on sinu koopia. Sa **võid** selle endale jätta. (IMB: 64)

Den konjunktive modus forekommer i materialet fem gange, hvoraf den i tre tilfælde anvendes sammen med et modalverbium, som vist i eksempel 36:

- (35) Og det gjorde jeg så, indtil hun krævede, at jeg **ikke måtte** tale om min far, når den frankofile chefscenograf var til stede. (JEN:62)
– Ja seda ma ka tegin, kuni selle ajani, kui ta hakkas mult nõudma, et ma selle frankofiilist pealavastaja juuresolekul oma isast **ei räägiks**. (JEN:62)
(36) Så **må** du være en mand. (SÅMA:56)
– **Ilmselt peaksid** sa siis meessoost olema. (SÅMA:48)

I eksempel (35) er det verbet *rääkima* (tale), som er i konjunktiv, mens man i (36) har anvendt konjunktiv med modalverbet *pidama*. Desuden findes der i eksempel (36) adverbium

ilmselt (tilsyneladende), som også er et middel for at videregive modalitet. Eksempel (36) er desuden også det eneste, hvor et adverbium forekommer i oversættelse af deontisk *mätte*.

Derudover findes der i materialet ét eksempel, hvor oversætteren har anvendt den imperative modus:

- (37) Nu **må** du vente og se. (JEN:63)
– **Vaata** ja näed ise. (JEN:64)

I den danske sætning udtrykker *mätte* deontisk nødvendighed. I den estiske oversættelse har oversætteren valgt at lave sætningen om til en ordre og samtidig anvendt et andet verbum (*vaatama*, kigge): „Kig og du ser selv.“ Modalitet er således videregivet på en mere direkte måde.

Tre gange er deontisk nødvendighed af *mätte* videregivet med konstruktionen *sunnitud olema* (være nødt til), f. eks.:

- (38) Jeg **mätte** selv tage et navn. (SÅMA:57)
– Ma **olin sunnitud** ise enesele nime võtma. (SÅMA:48)

Den estiske oversættelse udtrykker, at deltageren er nødt til at gøre noget (‘Jeg var nødt til selv at tage et navn’), som er et leksikalsk middel for at angive nødvendighed. Det samme gør *mätte* på dansk. I stedet for et udtryk med modalverbum har man således anvendt et mere eksplicit middel, dvs. leksikalt verbum, som angiver nødvendighed.

I materialet findes der derudover seks tilfælde, hvor modalitet ikke er videregivet i oversættelse, f.eks.:

- (39) Selvom pandekage **mätte** direkte til skraldespanden. (SÅMA:60)
– Pannkook läks aga siiski otseteed prügikasti. (SÅMA:51)

I den danske sætning udtrykker *mätte* deontisk nødvendighed, dvs. det var nødvendigt at smide pandekagen ud, men i den estiske oversættelse findes der intet tegn på modalbetydning – ”Pandekagen gik alligevel direkte til skraldespanden”.

Desuden findes der ét eksempel, hvor modalitet efter min mening er videregivet forkert:

- (40) Hun gik roligt, **mätte** give indtrykkene tid til at falde til bunds. (SÅMA:52)
– Läks rahulikult, **tahtes** muljetele settimiseks aega anda. (SÅMA:45)

Her har man på estisk anvendt verbet *tahtma* (ville), som udtrykker deltagerens vilje, ikke nødvendighed, som det er i den danske sætning.

Overordnet set viser min analyse, at oversættere i langt de fleste tilfælde – ca. fire femtedele – har anvendt de estiske modalverber for at videregive deontisk betydning af modalverbet *måtte*. De forekommende verber er *pidama* (skulle), *võima* (kunne), *tulema* (skulle) og *tohtima* (måtte), hvoraf *pidama* er den hyppigste ækvivalent. Den konjunktive modus forekommer i oversættelserne fem gange, og imperativ én enkelt gang. Adverbium forekommer i oversættelserne kun én gang, hvor det forekommer sammen med et modalverbum. Desuden har man tre gange anvendt konstruktionen *sunnitud olema* (være nødt til) for at videregive deontisk betydning af *måtte*.

Der findes i alt syv tilfælde, hvor deontisk modalitet af modalverbet *måtte* er udeladt eller videregivet forkert. Det er ca. 9% af alle eksemplerne i mit materiale.

4.2.2. Epistemisk anvendelse af *måtte*

Der findes 22 eksempler i materialet, hvor *måtte* udtrykker epistemisk modalitet. I ca. halvdelen af tilfælde, dvs. ni gange er *måtte* oversat med modalverbet *pidama* (skulle). I fem tilfælde er verbet i den indikative modus, som i

- (41) Hun **måtte** være et par og tyve. (JCGL:68)
– Ta **pidi** olema mõni aasta üle kahekümne. (JCGL:59)

Ligesom ved oversættelse af modalverbet *skulle* og deontisk betydning af *måtte*, har oversættere anvendt de forskellige modi for at videregive epistemisk modalitet af *måtte*. Fire gange har oversættere valgt at anvende den konjunktive modus, f.eks.:

- (42) Det **må** være en lade af en art. (JEN:64)
– See **peaks** olema mingi kuur. (JEN:64)

Konjunktiv gør talerens vurdering mere usikker og udtrykker dét, man på dansk kan videregive med præteritumsformen af *måtte*.

Desuden findes der i mit materiale ét eksempel, hvor det danske modalverbum *måtte* er videregivet ved hjælp af den kvotative modus:

- (43) Det **må** være en fantastisk udsigt. (ASF:62)
– Sealt **olevat** lahe vaade. (ASF:66)

I eksempel (43) ser taleren, baseret på den viden han/hun har, som temmelig sikkert, at der er en fantastisk udsigt. Den estiske *olevat* (kvotativ af verbet *olema* (være)) udtrykker

indirekte information, som taleren har hørt fra nogen anden, dvs. er ligeledes usikker som i den danske sætning.

Et andet udtryksmiddel, som oversættere har anvendt for at videregive epistemisk modalitet af *måtte* i estiske oversættelser, er modaladverbier. Denne oversættelsesækvivalent forekommer seks gange i mit materiale. De anvendte adverbier er: *ilmselt* (tilsyneladende), *vist küll* (vist nok), *nähtavasti* (tilsyneladende) og *küllap* (vist, nok). De har alle næsten ens betydning på estisk og udtrykker talerens vurdering af, hvorvidt handlingen er sandsynlig:

- (44) Om sommeren, og det **må** være i Nordgrønland, for manden har sine jeans stukket ned i kamikker. (PHF:56)
 - Suvel, ja **ilmselt** Põhja-Gröönimaal, sest mehe teksased on kamikkidesse topitud. (PHF:49)
- (45) Du **må** have været ude af dig selv. (ASF:68)
 - Sa olid **vist küll** täitsa endast väljas. (ASF:72)
- (46) Det **må** faneme være et tilfælde. (PHF:62)
 - See on, pagan võtaks, **nähtavasti** juhus. (PHF:54)
- (47) Det **må** hun af en eller anden grund have husket. (PHD:62)
 - **Küllap** jäi see talle ühel või teisel põhjusel meelde. (PHD:62)

Adverbiet *küllap* optræder i eksemplerne to gange, men i ét af eksemplerne findes der også den konjunktive form af verbet *olema* (være) i sætningen:

- (48) /---/ det var, som det **må** have været at sidde bag ved Helmut Walcha ved det store flygel i St. Laurentskirken i Alkmaar /---/. (PHD:67)
 - /---/ **küllap oleks** üsna samasugune vaatepilt avanenud Alkmaaris Püha Laurentiuse kirikus Helmut Walcha selja taga /---/. (PHD:68)

Derudover findes der seks tilfælde, hvor man har udeladt modalitet, som f.eks. de to følgende eksempler:

- (49) Det **må** være en stor oplevelse, sagde han. (PHD:60)
 - Sellest tuleb vägev elamus, ütles ta. (PHD:60)
- (50) Stakkels hende, det **må** være svært at være alene med et lille barn, mens man er ved at tage en uddannelse. (ASF:59)
 - Vaeseke, üksinda väikese lapsega on ülikooli ajal väga raske. (ASF:63)

De estiske oversættelser videregiver ikke den modale betydning, men er gengivet som en fast påstand udtrykt ved hjælp af indikativ modus – ”Det bliver en stor oplevelse” og ”Det er svært at være alene med et lille barn”.

Overordnet set kan man sige, at i oversættelserne af epistemisk anvendelse af modalverbet *måtte* har man anvendt både modalverber, forskellige modi og adverbier. I ni tilfælde ud af 22 har oversættere anvendt modalverbet *pidama* (skulle), som også er det eneste estiske

modalverbum, som forekommer i oversættelserne af epistemisk *måtte*. Den konjunktive modus forekommer fire gange og den kvotative én gang. Adverbier har man anvendt i alt seks gange i videregivelse af epistemisk *måtte*. Desuden findes der seks tilfælde – ca. 27% af mit eksempelmateriale –, hvor modalitet er gået tabt i de estiske oversættelser.

5. Diskussion og konklusion

I min bacheloropgave undersøgte jeg oversættelse af modalverberne *skulle* og *måtte* fra dansk til estisk. Det fremkom af analysen, at der findes adskillige muligheder for at oversætte modalitet af modalverberne *skulle* og *måtte* fra dansk til estisk. Det var således ikke kun de estiske modalverber, som forekom som oversættelsesækvivalenter, men også de to andre udtryksmidler, som estiske grammatikere regner som muligheder for at udtrykke modalitet – modus og adverbier.

Den hyppigste oversættelsesækvivalent til både *skulle* og *måtte* var det estiske modalverb *pidama* (skulle), som udtrykker forpligtelse. Grunden til dette kan være, at en af hovedbetydningerne af både *skulle* og *måtte* er ”være tvunget til noget” (jfr. kapitel 2.2.1). Det estiske verb *pidama* udtrykker den samme betydning. Ved siden af *pidama* forekom der også andre modalverber i oversættelserne, så som *saama* (kunne), *tohtima* (måtte), *tulema* (skulle), *suutma* (kunne), *oskama* (kunne), *võima* (måtte).

Det viste sig også, at det ofte ikke er nok bare at anvende et estisk modalverb. Betydninger af de danske og estiske modalverber er ikke helt overlappende, som af og til gør det nødvendigt, eller mere naturligt, at anvende andre udtryksmidler. Det estiske modusystem er en mulighed, som oversættere hyppigt havde anvendt for at videregive modalitet. Som det kom frem i analysen, forekom forskellige modi både sammen med modalverber og med andre verber. For det meste er det den konjunktive modus, som oversættere havde anvendt – ca. 20 % af eksemplerne med modalverbet *skulle* og ca. 10 % af samtlige eksempler med modalverbet *måtte* var oversat med konjunktiv. Konjunktiv forekom hovedsageligt i oversættelse af deontisk betydning. I oversættelse af epistemisk betydning havde man kun anvendt den i enkelte tilfælde.

Andre estiske modi forekom i materialet i langt færre tilfælde. Kvotativ var i alt anvendt seks gange og kun ved oversættelse af epistemisk modalitet. Det er den epistemiske mulighedsbetydning (andenhåndsinformation), som er overlappende for det danske modalverb *skulle* og estisk kvotativ, og som således afspejler sig i valget af de estiske oversættelsesækvivalenter. I deontisk anvendelse var der tre tilfælde (to med *skulle* og én med *måtte*), hvor man havde anvendt den imperative modus. I disse tilfælde havde man lavet forpligtelse om til en ordre. Derudover var der i mit materiale ét tilfælde, hvor man havde

anvendt den jussive modus i oversættelse af deontisk *skulle*. Jussiv udtrykker indirekte ordre og kan således også udtrykke forpligtelse.

Overraskende nok forekom der i materialet i alt kun 11 eksempler, hvor man havde anvendt et modaladverbium for at videregive modalitet på estisk. Eftersom modaladverbier også er et udtryksmiddel for modalitet i estisk, havde jeg forventet, at der forekommer flere oversættelser, hvor man havde anvendt adverbier.

Analysen viste også, at der i estisk findes flere muligheder for at videregive modalitet end verber, adverbier og modus. I materialet fandtes der syv eksempler, hvor den deontiske betydning af verbet *skulle* var videregivet med konstruktioner *vaja olema* eller *tarvis olema*, som begge betyder ”have behov for”. Én gang var deontisk *skulle* oversat med inessiv af supinum, som udtrykker, at noget er lige ved at ske. I mit materiale fandtes der derudover eksempler, hvor *skulle* udtrykker en plan i fremtiden. Man kan sige, at den modale betydning af *skulle* er blegnet i sådanne tilfælde, som også kom til udtryk i de estiske eksempler, hvor oversættere havde valgt at anvende indikativ modus i sådanne kontekster. Med modalverbet *måtte* forekom der konstruktionen *sunnitud olema*, som er et leksikalsk middel for at angive nødvendighed (være tvunget til).

Som vi kan se, findes der, i tillæg til modalverber, modus og modaladverbier, andre muligheder for at videregive modalitet på estisk. Alligevel forekom de i mit materiale kun nogle enkelte gange. Derfor undrer jeg mig over, om eller hvorvidt oversættere er bevidst om deres muligheder for at udtrykke modalitet på estisk – at det i tillæg til modalverber også er muligt at videregive meningen med andre sproglige midler.

Til sidst vil jeg kort kommentere tilfælde, hvor oversættere havde udeladt modalitet eller videregivet den forkert. Sådanne eksempler forekom i forbindelse med begge modalverber og begge typer af modalitet. I alt var der 44 eksempler af den slags, som udgør ca. 13% af hele materialet. Dette er efter min mening en nok så stor andel. Oversættere har muligvis haft det svært ved at finde ækvivalenter til de danske modalverber eller har ikke altid været sikre på, hvilken af de modale betydninger verberne udtrykker.

Dette resultat bringer mig videre til tanken, om det overhovedet altid er muligt at videregive den rigtige modale betydning i oversættelse, hvis de sproglige udtryksmidler på tværs af sprogene er forskellige.

Hvis resultatet af min opgave skal sættes i større perspektiv, synes jeg, at den kunne være til hjælp i sprogundervisning, eftersom den viser forskelle mellem det danske og estiske modalitetssystem og fremlægger forskellige muligheder for at videregive betydningen af modalverberne *skulle* og *måtte* på estisk. I danskundervisningen kunne man således gøre de studerende bevidst om de forskellige udtryksmidler for modalitet og behandle andre muligheder end verber for at videregive den samme mening, som modalverberne *skulle* og *måtte* har på dansk.

Min opgave handler kun om to modalverber. Det ville være et interessant område for videre studier at undersøge de andre danske modalverber med den samme metode. På den måde kan man se, om variabilitet i oversættelsesækvivalenter er lige så stor.

I min undersøgelse har jeg kun set på oversættelser. Jeg har således ikke kontrolleret, om disse videregivelser af modalitet i det hele taget er naturlige i estisk. Derfor ville det være relevant at undersøge konstruktioner, som forekommer i oversættelserne, i monolingvale estiske korpuser for at se, hvorvidt disse er del af den naturlige, autentiske sprogbrug.

Resümee

Modaalverbid *skulle* ja *mätte* ilukirjanduslikus tõlkes taani keelest eesti keelde

Bakalaureusetöö, Tartu Ülikooli filosoofiateaduskond, germaani, romaani ja slaavi filoloogia instituut, skandinavistika osakond, Tartu 2014. Autor Brita Kaasik, juhendaja Anu Laanemets. 53 lk.

Oma bakalaureusetöös uurin taani modaalverbide *skulle* ja *mätte* tõlkimist eesti keelde. Töö eesmärk on välja selgitada, milliseid keelelisi vahendeid on tõlkijad kasutanud modaaluse edasiandmiseks eesti keeles. Empiirilise materjalina kasutan kümmet taani ilukirjanduslikku teost ja nende eestikeelseid tõlkeid. Olen koostanud korpuse, otsides iga teose 20 leheküljelt välja laused, mis sisaldavad modaalverbe *skulle* ja *mätte*. Kokku on minu korpuses 331 tekstinäidet. Kõik näitelauseid koos tõlgetega on esitatud töö lisades.

Töö teoreetilises osas seletan lahti modaaluse mõiste ning kirjeldan erinevaid modaaluse liike. Samuti tutvustan taani ja eesti modaaluse väljendamise vahendeid ning võrdlen süsteeme omavahel. Minu analüüsi aluseks on traditsiooniline modaaluse kolmikjaotus: deontiline, episteemiline ja dünaamiline modaalus. Analüüsi osas uurin igat liiki eraldi ning analüüsin, kuidas erinevad modaalused on tõlgitud.

Analüüsi tulemusena selgus, et nii modaalverbi *skulle* kui ka *mätte* oli enim tõlgitud eesti modaalverbi *pidama* abil. Tõlkevastetes esines aga ka teisi modaalverbe. Modaalverbi *skulle* oli tõlgitud veel verbidega *saama*, *tohtima*, *tulema*, *suutma* ja *oskama*. *Mätte* vastetes esinesid lisaks verbile *pidama* veel verbid *võima*, *tohtima* ja *tulema*. Samuti on modaalverbide tõlkimiseks kasutatud teisi vahendeid – erinevaid kõneviise ja modaaladverbe, lisaks ka grammatilisi vahendeid nagu supiinum.

Analüüsist selgus, et kogu materjalis leidub 44 näidet, st 13%, kus modaalus on tõlgetes kas valesti edasi antud või üldse välja jäetud. See paneb mõtlema, kas mõnel juhul on võimatu modaalust edasi anda või ei ole see antud kontekstis eesti keele omane. Samuti ei pruugi tõlkijad olla teadlikud oma võimalustest eesti keeles. Iga kord ei pea tõlkima modaalverbi tõlkima modaalverbiga, vaid on ka teisi vahendeid, näiteks adverbid või kõneviisid.

Minu bakalaureusetöö võib olla kasuks keeõppijatele ja -õpetajatele ning tõlkijatele, näidates erinevusi taani ja eesti keele modaaluse väljendamise vahendite. Töös tuuakse välja

erinevaid võimalusi modaalverbide tõlkimiseks, mis aitab keeleõppijal ning tõlkijal mõista nende erinevaid tähendusi ja leida taani verbidele eestikeelseid vasteid.

Minu töö käsitleb vaid kahte taani modaalverbi. Edaspidi võiks sama meetodiga uurida ka teiste modaalverbide tõlkimist ja vaadata, kas variatiivsus tõlkevastetes on teiste modaalverbide puhul sama suur. Samuti võiks tulevikus ükskeelsete eesti keele korpuste abil uurida, kas konstruktsioonid, mida tõlgetes on kasutatud, on eesti keeles loomulikud.

Litteratur

- Brandt, Søren 1999: *Modal verbs in Danish*. København, C.A. Reitzel.
- Brunse, Niels 1994: *Litterær oversættelse*. I: Hjørnager Pedersen, Viggo; Krogh-Hansen, Niels: *Oversættelseshåndbogen*, København, Munksgaard. S: 79-92.
- Den Store Danske: Gyldendals åbne encyclopædi. <http://www.denstoredanske.dk> (12.05.2014)
- Diderichsen, Paul (1946) 1962: *Elementær Dansk Grammatik*. København, Gyldendal.
- DDO: Den Danske Ordbog. <http://ordnet.dk/ddo> (12.05.2014)
- EKG I 1995: Erelt, Mati; Kasik, Reet; Metslang, Helle; Rajandi, Henno; Ross, Kristiina; Saari, Henn; Tael, Kaja; Vare, Silvi. *Eesti keele grammatika I. Morfoloogia ja sõnamoodustus*. Tallinn, Eesti Teaduste Akadeemia Eesti Keele Instituut.
- EKG II 1993: Erelt, Mati; Kasik, Reet; Metslang, Helle; Rajandi, Henno; Ross, Kristiina; Saari, Henn; Tael, Kaja; Vare, Silvi. *Eesti keele grammatika II. Süntaks*. Tallinn, Eesti Teaduste Akadeemia Eesti Keele Instituut.
- EKK 2000: Erelt, Mati; Erelt, Tiiu; Ross, Kristiina. *Eesti keele käsiraamat*. Tallinn, Eesti Keele Sihtasutus.
- Erelt, Mati 2013: *Eesti keele lauseõpetus. Sissejuhatus. Õeldis*. Tartu, Tartu Ülikool.
- Hansen, Erik; Heltoft, Lars 2011: *Grammatik over det Danske Sprog, bind II*. Odense, Syddansk Universitetsforlag.
- Kehayov, Petar; Torn-Leesik, Reeli 2009: *Modal verbs in Balto-Finnic*. I: Hansen, Björn; de Haan, Ferdinand: *Modals in the languages of Europe*, Berlin-New York, Mouton de Gruyter. S: 363-401.
- Lundskær-Nielsen, Tom; Holmes, Philip 1995: *Danish. A Comprehensive Grammar*. New York, Routledge.
- Mortelmas, Tanja; Boye, Kasper; van der Auwera, Johan 2009: *Modals in the Germanic languages*. I: Hansen, Björn; de Haan, Ferdinand: *Modals in the languages of Europe*. Berlin-New York, Mouton. S. 11-69.
- NRG 1997: Faarlund, Jan Terje; Lie, Svein; Vannebo, Kjell Ivar: *Norsk referansegrammatikk*. Oslo, Universitetsforlaget.
- Nuyts, Jan 2006: *Modality. Overview and linguistic issues*. I: Frawley, William; Eschenroeder, Erin; Mills, Sarah; Nguyen, Thao: *The Expression of Modality*. Berlin, Mouton de Gruyter. S: 1-26
- Palmer, Frank Robert (1986) 2001: *Mood and Modality*. Cambridge, University press.
- ÕS: Õigekeelsussõnaraamat 2013. <http://www.eki.ee/dict/qs/> (12.05.2014)
- van der Auwera, Johan; Plungian, Vladimir A. 1998: *Modality's semantic map*. I: Linguistic Typologi, nr. 2. S: 79-121.
- Zola Christensen, Robert og Christensen, Lise 2005: *Dansk Grammatik*. Odense, Syddansk Universitetsforlag.

Anvendt skønlitteratur

- Ejersbo, J. (2002) 2003. *Nordkraft*. København, Gyldendal.
- Ejersbo, J. 2003. *Nordkraft*. Tallinn: Pegasus. Oversat af Kai-Mai Aja.
- Grøndahl, J. C. (1998) 1999. *Lucca*. København, Munksgaard/Rosinante.
- Grøndahl, J. C. 2004. *Lucca*. Tallinn, Eesti Raamat. Oversat af Irja Kiisküla.
- Høeg, P. (1992) 1996. *Frøken Smillas fornemmelse for sne*. København, Munksgaard/Rosinante.
- Høeg, P. 1997. *Preili Smilla lumetaju*. Tallinn, Varrak. Oversat af Arvo Alas.
- Høeg, P. (2006) 2007. *Den stille pige*. København, Rosinante.
- Høeg, P. 2008. *Vaikne tüdruk*. Tallinn, Eesti Raamat. Oversat af Tiina Toomet.
- Larsen, M. (1994) 1995. *Uden sikker viden*. København, Samleren.
- Larsen, M. 1999. *Ebakindlus*. Tallinn, Olion. Oversat af Ly Hirv.
- Madsen, S. Å. (1989) 1998. *At fortælle menneskene*. København, Gyldendal.
- Madsen, S. Å. 1993. *Jutustada inimesi*. Tallinn, Periodika. Oversat af Anne Møller Pedersen.
- Michael, I. 2006. *Blå bror*. København, Gyldendal.
- Michael, I. 2008. *Sinine vend*. Tallinn, Eesti Raamat. Oversat af Aet Püssim.
- Ramsland, M. (2005) 2007. *Hundehoved*. København, Rosinante.
- Ramsland, M. 2007. *Koerapea*. Tallinn, Eesti Raamat. Oversat af Eva Velsker.
- Saalbach, A. (2005) 2007. *Fingeren i flammen*. København, Gyldendal.
- Saalbach, A. 2010. *Leegikeeltel*. Tallinn, NyNorden. Oversat af Katrin Maiste.
- Willumsen, D. (1990) 1992. *Klædt i purpur*. København, Gyldendal.
- Willumsen, D. 1997. *Naine purpuris*. Tallinn, Eesti Raamat. Oversat af Ene Mäe.

Bilag 1. Skulle.

Jakob Ejersbo. *Nordkraft*.

1. Du skal være flink, Maria. (s. 50) – Sa pead sõbralik olema, Maria. (s. 50)
2. Vi ankommer på Københavns Hovedbanegård klokken 14, og det er lige tidligt nok, hvis vi skal være sikre på at Axel er stået op. (s. 51) – Me jõuame Kopenhaageni pearaudteejaama kell 14, mis on veidi liiga vara selleks, et Axel oleks kindla peale üles tõusnud. (s. 51)
3. Det er ikke, fordi Axel har noget imod at få besøg i sin morgenstund, men skal bare ikke snakke for meget, det kan man godt fornemme. (s. 51) – Mitte et Axelil midagi selle vastu oleks, kui teda tema hommikutunnil külastada, aga siis ei tohi lihtsalt ülearu palju rääkida; seda tunned kohe. (s. 51)
4. Man skal sådan lige lodde stemningen, så markere han lissom sely, hvornår han har lyst til at kommunikere. (s. 51) – Siis peab lihtsalt nagu meeleolu kompama või nii ja siis annab ta ise märku, millal tal on tahtmist suhelda. (s. 51)
5. Men jeg tror ikke man skal handle med ham før hen på eftermiddagen. (s. 51-52) – Aga ma ei usu, et temaga enne kaupa saab teha kui alles pärasõun. (s. 51)
6. Han skal ikke røre ved mit hoved. (s. 52) – Tema minu pead ei käpi. (s. 52)
7. Jeg skal ikke høre på mere af den total sludder. (s. 53) – Mina ei kuule rohkem see täielik jama. (s. 53)
8. Vi skal hente den ting nu. (s. 53) – Meie toome see asi nüüd ära. (s. 53)
9. Han smiler, så han er glad for at se mig, men man skal ikke forvente, at pusheren ligefrem rejser sig op. (s. 54) – Ta naeratab, see tähendab, et tal on hea meel mind näha, aga pole mõtet loota, et diiler koguni püsti tõuseks. (s. 54)
10. Vi kan selv tage et par krus i te-køkkenet; de skal selvfølgelig vaskes af først. (s. 54) – Me võtku ise kõõgist paar kruusi; need peab muidugi enne ära pesema. (s. 54)
11. Jeg forklarer Axel, at jeg har 8000 kroner; jeg skal have standard for de fleste af dem, men jeg skal også have noget ryger. (s. 54) – Ma ütlen Axelile, et mul on 8000 krooni; mul on vaja suurema osa raha eest Standardit, aga ma tahan ka natuke Suitsetajat. (s. 54)
12. Derfra skal man selvfølgelig trække rejseudgifter, Hosseins honorar og Asgers og mit personlige forbrug, /---/. (s. 55) – Sellest tuleb muidugi maha arvata reisikulud, Hosseini honorar ja Asgeri ja minu isiklik tarbimine, /---/. (s. 55)
13. Man stikker pladerne ned foran i bukserne, lige over pikken, hvor en mand jo helst skal være lidt flad. (s. 55) – Plaadid topitakse pükstesse, kohe riista kohale, kus mees on ju heal juhul natuke lame. (s. 55)
14. Så skal man tømme sine lommer, /---/. (s. 55) – Siis pead sa taskud tühjendama, /---/. (s. 55)
15. Det skulle være voldsomt ubehageligt. (s. 55) – See pidi olema räigelt võigas. (s. 55)
16. Jeg skal møde gamle soldater-kammerat. (s. 55) – Mina pean kohtuma üks vana soldatisõber. (s. 55)
17. Det viser sig, at Hossein virkelig skal besøge en kammerat. (s. 55-56) – Selgub, et Hossein tahab tõesti ühele oma sõbrale külla minna. (s. 55)
18. Vi skal følges ud. (s. 56) – Me peame koos välja minema. (s. 56)
19. Ikke for at du skal blive knaldet. (s. 56) – Et sina vahele ei jää. (s. 56)
20. Steso skulle skidde, og det er ubenbart ikke noget der sker for ofte når man tager stoffer. (s. 57) – Steso tahtis sitale, mida ei pidanud nähtavasti just eriti tihti ette tulema, kui narkotsi pannakse. (s. 57)
21. Svend skal videre, fordi han har en aftale, og Ulla skal op på arbejde i morgen og skal samme vej som Svend, så hun går med ham, og jeg går hjem. (s. 57) – Svend peab edasi minema, sest tahab

- kellegagi kokku saada ja Ulla peab homme tööle minema ja et neil on ühine tee, läheb Ulla koos Svendiga ja mina lähen koju. (s. 57)
- 22.Han skulle have en glødende jernstang banket op i røvhullet. (s. 58) – Talle tuleks hõõguv raudkang perseauku toppida. (s. 58)
- 23.Vi skulle til hans kusines bryllup uden for Stockholm (s. 58) – Me pidime sõitma Stockholmi lähistelega tema täditütre pulma. (s. 58)
- 24.Jeg blev også undersøgt og strippet, men jeg sagde, at jeg alligevel skulle på toilettet, og så fik jeg lov til at skide i en spand. (s. 59) – Mind otsiti ka läbi ja kooriti paljaks, aga mina ütlesin, et mul on niikuinii vaja vetsu minna, nii et mul lubati ämbriisse sittuda. (s. 59)
- 25.Det kan godt være, at jeg skulle ... altså, måske skulle jeg overveje det ... at flytte hjem. (s. 59) – Võib-olla peaksin ma tõesti ... noh, võib-olla peaksin ma kaaluma, kas mitte ... koju kolida. (s. 59)
- 26.Jeg troede aldrig jeg skulle se dig igen. (s. 60) – Ma ei uskunud, et sind enam kunagi näen. (s. 61)
- 27.Så skal jeg have nogle noder. (s. 61) – Sel juhul on mul noote vaja. (s. 61)
- 28.Du skal bladre. (s. 61) – Sina keera lehte. (s. 61)
- 29.Men hvordan kan jeg vide, hvornår jeg skal bladre? (s. 61) – Aga kuidas ma tean, millal lehte keerata? (s. 61)
- 30.Du skal bare høre godt efter. (s. 61) – Sa pead lihtsalt hoolega kuulama. (s. 61)
- 31./---/ det var ikke noget han havde fra sine forældre, for de skulle efter sigende være helt ordinære. (s. 62) – /---/ see ei olnud sugugi ta vanematelt päritud, sest nemad olla jutu järgi täiesti tavalised. (s. 62)
- 32.Jeg skulle op som en af de sidste. (s. 62) – Ma pidin vastama ühena viimastest. (s. 62)
- 33.Men han skal jo leve. (s. 62) – Aga ta peab ju millestki elama. (s. 62)
- 34.Nej, du skal ikke beskæftige dig med sådan noget. (s. 63) – Ei, sina ei tohi sellise asjaga tegeleda. (s. 63)
- 35.Vi skal ud og spille golf, min engel. (s. 63) – Me lähme golfi mängima, mu ingel. (s. 63)
- 36.Jeg spørger ham om vi skal langt? (s. 63) – Ma küsin, kas me lähme kaugele. (s. 64)
- 37.Det skal vi ikke. (s. 63) – Ei, mitte kaugele. (s. 64)
- 38.Så spillede de natgolf om, hvem der skulle betale barregningen på deres næste friaften. (s. 65) – Siis mängisid nad öögolfi selle peale kes nende järgmisel vabal õhtul baariarve kinni maksab. (s. 65)
- 39.Du kan sgu da ikke bare forsvinde i flere uger, og så sidder jeg her og skal passe alting. (s. 65) – Sa ei saa, kurat, lihtsalt niisama mitmeks nädalaks ära kaduda ja mind siia istuma ja kõige eest hoolitsema jätta. (s. 65)
- 40.Hun sagde, at du skulle ringe tilbage. (s. 65-66) – Ta ütles, et sa tagasi helistaksid. (s. 66)
- 41.Oprydning er, hvad der skal til, /---/. (s. 66) – Hädasti oleks vaja koristada /---/. (s. 66)
- 42.Jeg skal lige til at sige til hende, at jeg er holdt op med at ryge, /---/. (s. 67) – Ma hakkan talle juba ütlemas, et ma olen suitsetamise maha jätnud /---/. (s. 67)
- 43.Men skal jeg ikke bare sluge det? (s. 68) – Aga kas ma seda lihtsalt alla ei pea neelama? (s. 68)

Jens Christian Grøndahl. *Lucca*.

- 44.De skulle bare ikke være sammen. (s. 50) – Nad lihtsalt ei ole enam koos. (s. 44)
- 45.Men hvem skulle dømme den ene og frikende den anden? (s. 51) – Aga kes oleks pidanud süüdi mõistma ühe ja õigeks mõistma teise? (s. 44)
- 46.Han blev vemodig ved tanken om, at de først var kommet tæt på hinanden nu, få timer før hun skulle med toget hjem. (s. 51-52) – Robert oli veidi kurb mõeldes, et nad olid teineteisele lähenenud alles mõni tund enne seda, kui tüdruk pidi rongiga koju minema. (s. 45)

47. Der var en time til, at han skulle spille tennis med Jacob, og han vidste ikke, hvad han skulle stille op med sig selv. (s. 53) – Tennisematšini Jacobiga oli veel tund aega ja Robert ei teadnud, mida sellega peale hakata. (s. 46)
48. Hvad var det, de skulle tale om? (s. 54) – Millest nad rääkima pidid? (s. 47)
49. Men hvad så, skulle Jacob skilles? (s. 54) – Ja mis edasi, kas Jacobil on kavas lahutada? (s. 47)
50. Men hvad skulle han gøre? (s. 54) – Aga mis ta teha saab. (s. 47)
51. Det var ikke noget stort offer, han skulle ikke noget. (s. 55) – See pole just eriti suur ohver, tal pole midagi ees. (s. 48)
52. Hvad skulle der nu være galt med hendes kønne ansigt og veltrænede former? (s. 55) – Mis siis nüüd tema kaunil näolapil ja hästitreenitud kehal viga oli? (s. 48)
53. Men bagefter var hun igen bare en gymnastiklærerinde, der lå med sine store nødder og spurgte, hvornår de skulle ses igen. (s. 58) – Pärast oli naine taas kõigest üks kehalise kasvatuse õpetaja, kes lebas seal oma suurte melonirindadega ja küsis, millal nad taas näevad. (s. 51)
54. Den hvor de skulle blive boende, indtil han en vinterdag tre år senere kom lidt for tidligt hjem. (s. 61) – Selle, kuhu pidid pikemaks elama jääma, kuni ta ühel talvepäeval kolm aastat hiljem liiga vara koju jõudis. (s. 53)
55. Lea skulle begynde i første klasse efter sommerferien. (s. 61) – Sügisel pidi Lea esimesse klassi minema. (s. 53)
56. Han havde installeret sig i det, der skulle være hendes værelse, /---/. (s. 61) – Robert oli end sisse seadnud ruumi, millest pidi saama Lea tuba, /---/. (s. 53)
57. /---/ og der var øjeblikke, hvor han ligefrem ønskede, at den kunne vare ved, pausen mellem den hverdag, der var blevet pakket sammen, og den der skulle begynde, når han blev færdig med at male. (s. 61-62) – /---/ ja oli hetki, kui ta soovis, et see jääski kestma, paus selle argipäeva vahel, mis oli kastidesse pakitud, ja selle vahel, mis pidi tulema pärast remonti. (s. 53)
58. Han smilede, *Hotel California*, det var dér, man i de dovede og vægtløse morgentimer havde fantaseret om, at man engang skulle komme til at bo. (s. 62) – Ta naeratas: "Hotel California", seal oli ta unistanud nendel kurdistatud ja kaalututel hommikutundidel ühel päeval ärgata. (s. 54)
59. /---/ Han heldigvis ikke længere havde noget, han skulle bevise. (s. 62-63) – /---/ Temal polnud enam midagi tarvis tõestada. (s. 54)
60. Hun forlangte, at han skulle give hende håndjern på, når de gik i seng med hinanden, /---/. (s. 64) – Ta nõudis, et Robert aheldaks ta käeraudadesse, kui nad teineteisega magasid, /---/. (s. 55)
61. /---/ han havde ingen lyst til at tage med, da gruppen af venner skulle på deres årlige skitur til Frankrig. (s. 64-65) – /---/ polnud tal mingit soovi sõita koos sõpradega iga-aastasele suusareisile Prantsusmaale. (s. 56)

Peter Høeg. *Den stille pige.*

62. Først var der ingen der talte, der var bare en hæs vejrtrækning, som hos en der skal bruge tredive sekunder til at tilbagebetale den iltgæld, det koster at ringe op. (s. 55) – Alguses ei öelnud ta midagi, torust kosis vaid kähedat hingamist. Nagu vajaks keegi kolmekümme sekundit, et teha tasa numbri valimisel tekkinud hapnikuvõlg. (s. 55)
63. Hun siger, vi skal tale sammen. (s. 56) – Ta ütleb, et me peaksime omavahel rääkima. (s. 56)
64. Hvad helvede skal jeg tale med det bimmerhoved for? (s. 56) – Mis kuradi pärast peaksin ma selle kõlupeaga rääkima? (s. 56)
65. Men tak skal du have. (s. 56) – Aga aitäh sulle. (s. 56)
66. Han skulle bare have femten sekunder med en ny dirigent for at vide, om der var bid, /---/. (s. 58) – Kasperil kulus uue dirigendiga mängides vaid viisteist sekundit, et aru saada, kas tal haaret on. (s. 58)

67. Jeg skal bistå ved en fødsel. (s. 60) – Mind oodatakse ühe sünnituse juurde. (s. 60)
- 68./---/ for at være sikker på at komme forbi hende, skulle han have lagt to hundrede tusind, og have bestilt tid to år før han blev gravid. (s. 60) – Kindlustamaks möödapääsu naisest oleks tulnud kakssada tuhat lauale laduda ja kaks aastat enne rasedaks jäämist aeg kinni panna. (s. 61)
69. Når man er seks år gammel, og det sker første gang, tror man, man skal dø. (s. 64) – Kui oled kuueaastane ja see juhtub esimest korda, siis arvad, et surm ongi käes. (s. 64)
70. Hvad skal jeg sige til min mand? (s. 66) – Ja mida ma oma mehele pean ütleva? (s. 67)
71. Jeg skal kysse på fingeren (s. 67) – Ma tahan õhusuudluse saata (s. 68)
72. Hun skal hentes om tre kvarter, sagde han. (s. 69) – Talle tuleb kolmveerand tunni pärast järele minna, ütles ta. (s. 70)

Peter Høeg. *Frøken Smillas fornemmelse for sne.*

73. De skal vel vokse op til at tåle det samme som vi andre. (s. 50) – Nad peavad ju suureks kasvades taluma sedasama mida meiegi. (s. 42)
74. På det rent personlige plan ville jeg tro, at man bare skulle sende mig alene herind for at tænde lyset for at udløse en forvirring i hvilken man bagefter ikke engang ville kunne finde den elektriske kontakt. (s. 51) – Puhtisiklikus plaanis arvan, et piisaks, kui mind saadetaks üksi siia alla lampi põlema panema, et tekiks säärane segadus, milles tagantjärele poleks võimalik leida isegi seinakontakti. (s. 43)
75. Men som det er nu, er alt holdt på plads af en gennemtrængende, funktionel ordenssans hos et menneske der vil være sikker på at kunne finde det han skal bruge. (s. 51) – Aga praeguses olukorras on kõik omal kohal selle inimese kõikehõlmava, funktsionaalse korraarmastuse tõttu, kes tahab olla kindel, et ta leiab üles, mida tal tarvis on. (s. 43)
76. Efter måske tre måneder var der en lektion, i hvilken vi skulle sige hinandens navne. (s. 54) – Umbes kolme kuu möödudes tuli üks tund, kus me pidime ütleva üksteisele oma nimed. (s. 46)
77. Til mig skal de ikke være værre. (s. 56) – Minu jaoks ei olegi paremaid tarvis. (s. 48)
78. Ved sådanne lejligheder er det rart at have den ekstra sikkerhed, at man først skal ned til underboen og låne en ordentlig kniv. (s. 56) – Sellistel puhkudel on hea, kui sul on säärane eriline turvamehhanism, et pead kõigepealt minema allkorruse naabri juurde korralikku nuga laenama. (s. 48)
79. Trænger til at sige til ham, at ”véd du hvad, lille Plop, du skal bare vide, at mine øjne hviler på dig”. (s. 57) – Kange tahtmine talle öelda, et ”kuule, väike punn, võta teadmiseks, minu silmad jälgivad sind”. (s. 49)
80. Hvis du selv skulle få lyst til massage... (s. 57) – Kui sul on endal isu massaaži järele... (s. 50)
81. Det skal interessere mig at se retsmedicinerens søvndrukne ansigt. (s. 59) – Huvitav oleks näha kohtumeediku unesegast nägu. (s. 51)
82. Hvis han skal give noget som helst fra sig, vil han have oprigtighed. (s. 61) – Kui ta üldse midagi välja ütleb, siis nõuab ta otsekohest. (s. 52)
83. De andre sidder fire mennesker, og fedter og kan ikke få bevillinger til pipetter, og til de hvide mus, som de skal pode deres små celleprøver på. (s. 61) – Teistes istub neli inimest ja kõpitseb midagi teha, saamata raha isegi pipettide ostmiseks ja valgete hiirte jaoks, kellele nad peavad oma pisikesi rakuproove siirdama. (s. 53)
84. Har De ikke et erhverv, De skal passe? (s. 64) – Kas teil tööd ei ole, kus te käima peate? (s. 55)
85. Jeg prøver med et smil der skal gengælde hans optimisme. (s. 64) – Ma püüan naeratuse abil tema optimismi eest tasuda. (s. 56)
86. Undtagen naturligtvis de taxaer som skal være disponible når jeg har brug for dem. (s. 64) – Välja arvatud mõistagi taksod, mis peavad olema kättesaadavad, kui mul neid tarvis läheb. (s. 56)

87. Der var et billede, hvor han var midt i et sving foran terrassen på Søllerød Golfklub, og et, hvor han sad i hvid kittel foran en instrumentbakke med et udtryk i øjnene som ville han sige, at om De så skal have lagt en blokade lige, knald, i hypofysen, skal jeg nok klare den. (s. 64) – Seal oli pilt, kus isa on parajasti löögihoos Søllerødi Golfklubi terrassil, ja veel üks, kus ta istub, valge kittel seljas, arstiriistade kandiku ees, säärane ilme näol, nagu tahaks ta öelda, et kui teil praegu peaks – paugupealt – tekkima hüpofüüsi blokaad, siis tulen ma sellegagi toime. (s. 56)
88. Et barn skal have begge sine forældre omkring sig. (s. 68) – Last peavad ümbritsema mõlemad vanemad. (s. 59)
89. Hun siger det på én gang alvorligt og koket, som er de blevet gift for et par år siden, og forholdet er meget lykkeligt, og ser ud til at skulle vare. (s. 68) – Ta ütleb seda ühtaegu tõsiselt ja koketselt, nagu oleksid nad abiellunud paar aastat tagasi ja nende kooselu oleks väga õnnelik ning tundub sellisena ka edasi kestvat. (s. 59-60)
90. Kunne man komme til at se så godt og værdig ud, skulle det være en fornøjelse at blive gammel. (s. 68) – Kui saaks nii kena ja väärikas välja näha nagu tema, siis oleks lust vanaks saada. (s. 60)
91. Bare besværet med at skulle vokse de 30 centimeter, hun er højere end mig. (s. 68) – Ainult vaev need 30 sentimeetrit juurde kasvada, mis ta minust pikem on. (s. 60)

Michael Larsen. *Uden sikker viden.*

92. Kirsten og den lille skal med. (s. 51) – Kirsten ja põngerjas lähevad kaasa. (s. 49)
93. Det behøver slet ingen sammenhæng at have med alt det andet, men det er jo det, vi skal have afdækket. (s. 54) – Sel ei pruugi üldse kõige ülejäänuga mingit seost olla, kuid see ongi just see, millega meil tegelda tuleb. (s. 52)
94. De skal nok finde noget. (s. 55) – Küllap midagi ikka leitakse. (s. 53)
95. Jeg mener, hvornår skulle jeg have fået den opringning? (s. 56) – Ma mõtlen, et millal see kõne oli? (s. 54)
96. Vi skal bare lige have klippet toppen af det værste, siger han. (s. 56) – Me peame kõige halvemast vaid tipu eemaldama. (s. 54)
97. Det skal De ikke tage personligt. (s. 57) – Te ei tohi seda isiklikult võtta. (s. 56)
98. Nu mener han bare, vi skal i gang. (s. 57) – Nüüd ta lihtsalt arvab, et me peaksime alustama. (s. 56)
99. Egentlig skulle hun have heddet Rikke eller Lone, betror hun mig. (s. 59) – Tegelikult oleks ta nimi pidanud olema Rikke või Lone, usaldab ta mulle. (s. 57)
100. Jeg siger, hun skal tage sin uniform på. (s. 60) – Ma ütlen talle, et ta univormi selga paneks. (s. 58)
101. Ingenting skulle derind. (s. 60) – Ei mingit vaeva. (s. 58)
102. Jeg siger, hun skal lægge sig på sengen. (s. 61) – Ma ütlen talle, et ta voodisse pikali heidaks. (s. 59)
103. Rovdyr skal have lov til at lege med deres bytte først, siger hun. (s. 62) – Röövloom peab kõigepealt saama oma saagiga mängida, ütleb ta. (s. 60)
104. Hun siger, jeg skal lære det selv, men det orker jeg ikke. (s. 66) – Ta ütleb, et ma peaksin selle ise ära õppima, kuid ma ei mõista seda asja. (s. 64)
105. Martin, tror du ikke, du skulle lade politiet ordne det? (s. 69) – Martin, kas sa ei arva, et sellega peaks tegelema politsei? (s. 67)

Svend Åge Madsen. *At fortælle menneskene.*

106. Malene, den løst ansatte der tog Andras plads om mandagen, skulle giftes. (s. 50) – Malene, vabateenistuja, kes esmaspäeviti Andra kohal töötab, abielluvat. (s. 43)

107. Var blevet lynforlovet og skulle skynde sig at blive gift! (s. 50) – Olevat kiirkihlunud ning pidavat kiirustama ka abieluga! (s. 43)
108. Om Andra skulle noget? (s. 50) – Kas Andral on midagi ees? (s. 43)
109. Ja, hun skulle noget, faktisk. (s. 50) – Jaa, tegelikult on tal midagi plaanis (s. 43)
110. Hun skulle ... hun var ved at ... det var ikke noget særligt. (s. 50) – Ta pidi ... ta oli just ... mitte midagi erilist. (s. 43)
111. Hun skulle snart dø, men der var masser af tid, /---/. (s. 51) – Varsti peab ta surema, kuid aega on küll. (s. 44)
112. Da tjeneren spurgte om hun skulle have noget at drikke til kagen, bad hun om en genstand. (s. 52) – Kui ettekandja küsis, mida ta koogi juurde juua tahab, palus ta ühe klaasikese. (s. 44)
113. De skal se, hun kommer sikkert snart tilbage. (s. 52) – Küll näete, ta tuleb kindlasti varsti tagasi. (s. 45)
114. /---/ og tilføjede noget beroligende om, at det skulle nok vise sig at være en stor misforståelse. (s. 53) – /---/ ning lisas siis midagi rahustavad sellest, et küllap selgub, et tegemist pole muu kui suure arusaamatusega. (s. 45)
115. Denne gang skulle intet distrahere hende. (s. 55) – Seekord ei saanud miski ta tähelepanu eemale juhtida. (s. 47)
116. Mod sin vilje kom hun til at le, og dermed erkendte hun at hun heller ikke denne gang skulle få lov til at dø. (s. 56) – Andra hakkas tahtmatult naerma ja mõistis samas, et tal ei lasta ka seekord surra. (s. 48)
117. Bevæget af bedemandens åbningstilbud aftalte Gert, at Andreas Rømmer skulle forestå den symbolske begravelse af den forsvundne. (s. 57) – Surnumatja pakkumisest liigutatud, leppis Gert kokku, et Andreas Rømmer korraldab kadunukesele sümboolsed matused. (s. 49)
118. Parret skal jo til sølvbryllup på næste tirsdag. (s. 60-61) – Paar läheb ju järgmisel teisipäeval ühe hõbepulma. (s. 51)
119. Jeg indvendte, at den der ikke søger næppe skal håbe at finde. (s. 63) – Ma vaidlesin vastu, et too, kes ei otsi, vaevalt leiab. (s. 53)
120. Store Bodhinappa, sig mig hvor jeg skal begynde min søgen. (s. 63) – Suur Bodhinappa, ütles, kust pean ma oma otsingut alustama. (s. 53)
121. Hvilken tanke er den første man skal tænke når man vil fatte alting? (s. 63) – Millise mõtte mõtlemisest peab alustama, kui tahad kõigest aru saada? (s. 53)
122. /---/ han belavede sig på det lange togt der skulle bringe ham helt tilbage til åens udspring. (s. 63) – /---/ ta valmistus pikaks retkeks, mis pidi ta tagasi, lausa jõe allikani välja viima. (s. 54)
123. Opdagelsen skulle senere komme til at danne grundlaget for det store pionerprojekt. (s. 64) – Sellest avastusest sai mõni aeg hiljem alguse suur uudismaa rajamise projekt. (s. 54)
124. På torvet var der en stor sammenstimlen, der strakte sig helt hen til Lasse vejnerets hover, der gang på gang råbte folk skulle flytte sig så han kunne se med. (s. 65) – Väljakule oli nii suur rahvahulk kogunenud, et inimesi jätkus kuni Lasse Vejnerti peani, mis aeg-ajalt hüüdis, et üks või teine kõrvale astuks, nii et ka tema saaks kaasa vaadata. (s. 55)
125. Man skulle afvente og føle sig overbevidst om at mønsteret var til stede, /---/ (s. 65) – Peab ära ootama ja jääma kindlaks veendumusele, et muster on olemas, /---/. (s. 55)
126. Jeg skal prøve at rense alle tildigtninge fra og berette sådan som det gik for sig. (s. 67) – Ma püüan juurdeluuletamised kõrvale jätta ning jutustan, mis tegelikult juhtus. (s. 57)

Ib Michael. Blå bror.

127. Mor sagde et eller andet til mændene, befriede sig fra deres støttegreb og løb hen og kiggede ind på det forsæde, hvor jeg skulle have befundet mig. (s. 51) – Ema ütles midagi meestele, murdis

- end nende toetavast haardest vabaks, tormas auto juurde ja kiikas esiistmele, kus oleksin pidanud olema mina. (s. 50)
128. Det skal nok passe at det havde reddet vores liv. (s. 53) – Ilmselt pole mõtet kahelda, et see päästis meie elu. (s. 51)
129. Man skulle tro hun var flad som et strygebræt, og hvis hun bruger makeup, er det ikke noget vi ser. (s. 57) – Võiks arvata, et ta on lame nagu pesulaud, ja kui ta ka kasutab *makeup*'i, siis pole seda näha. (s. 54)
130. Den skulle være helt sikker med Elizabeth Wagner. (s. 57) – Elizabeth Wagneri peale võivat kindel olla. (s. 54)
131. Nu skal jeg bare have forhandlet en båndoptager på plads med Fritidsklubben. (s. 58) – Nüüd tuleb mul vaid noorteklubiga maki osas kaubale saada. (s. 55)
132. Men så kommer jeg til at tænke på ørkenvandringen de skal igennem først. (s. 58-59) – Aga siis meenub mulle kannatuste rada, mis neil tuleb kõigepealt läbi käia. (s. 56)
133. Hvordan det skulle forhindre osi at spille skak, står mig ikke klart. (s. 59) – Kuidas see peaks takistama meie malemängu, jääb mulle arusaamatuks. (s. 57)
134. Jeg skal til møde på 'Fritteren', det kan være radioforretningen på torvet vil sponsorere en båndoptager. (s. 59) – Mul on noortekas kohtumine, mine tea, võib-olla tahab keskväljaku raadioäri meid ühe lintmakiga toetada. (s. 57)
135. Jeg skynder mig at følge op efter den gestik, hun øjensyneligt ikke har fattet en brik af, tegnsprog for døve skulle jeg ellers tro. (s. 60) – Ma üritan kähku klaarida žesti, millest ta, nagu näha, mõhkugi ei mõiganud, ehkki oleks võinud arvata, et tegemist on tummade märkide keelega. (s. 58)
136. Filmen skal have præmiere til bankens jubilæumsfest. (s. 61) – Esilinastus toimub panga juubelipidustustel. (s. 59)
137. Jeg skal møde på salonen! (s. 62) – Ma pean salongis olema. (s. 60)
138. Hun har sat mad frem til mig som bare skal varmes. (s. 62) – Ta on pannud mulle toidu valmis, nii et see tuleb ainult üles soojustada. (s. 60)
139. Min mor er ikke verdens største kok, og når hun ikke går op i maden, så er der heller ikke ingen grund til at jeg skulle. (s. 63) – Mu ema ei kuulu maailma kokkade paremiku hulka ja kui toit talle pinget ei paku, siis ei näe ma vähimatki põhjust, miks peaks tema toit mulle korda minema. (s. 61)
140. Pia har gjort noget ud af det, skal jeg lige love for. (s. 64) – Pia on vaeva näinud, pole midagi öelda. (s. 61)
141. Skal du ikke byde mig indenfor? (s. 64) – Kas sa mind sisse ei kutsugi? (s. 62)
142. Jeg skal lige fordøje kostumet. (s. 65) – Kostüüm vajab seedimist. (s. 62)
143. Hun er stivnet til svingfigur, og det virker ikke som om vi nogensinde skal komme til at lave levende billeder på denne her måde. (s. 65) – Ta on kangestunud nagu keerukuju ja kui asi sedasi edasi läheb, pole vähimatki põhjust loota, et meil üldse kunagi õnnestuks elavaid pilte näha. (s. 63)
144. Skal du ikke filme mig? (s. 66) – Kas sa mind filmima ei hakkagi? (s. 63)
145. Du skal lige se drejebogen. (s. 66) – Sa pead ju kõigepealt stsenaariumi lugema (s. 63)
146. Nå ja, det er rigtigt, det skal jeg jo også. (s. 66) – Ah jah, tõsi küll, muidugi pean stsenaariumi lugema. (s. 63)
147. Det skulle have været champagne. (s. 66) – Tegelikult oleks see pidanud olema šampanja. (s. 64)
148. Jeg kan bare ikke lide de skal se mig sådan. (s. 67) – Mulle lihtsalt ei meeldi, et nad mind niiviisi näevad. (s. 64)
149. Hvem skal se dig sådan? (s. 67) – Kes näevad sind niiviisi? (s. 64)

150. Det er meningen hun skal se hvor såret jeg er, hult ud igennem min ryg. (s. 67) – Ta peab nägema, kui valusalt ta on mind haavanud, lausa läbi minu selja. (s. 65)
151. Jeg skal bare lige sunde mig. (s. 67) – Ma pean ennast lihtsalt natuke koguma, eks ju. (s. 65)
152. Men du skal fortælle hvad jeg skal gøre, når jeg løber sur i det. (s. 68) – Aga sa pead mulle ütlema, mida ma pean tegema, kui mul sassi läheb. (s. 65)
153. Det sidste skulle jeg ikke have sagt. (s. 68) – Seda poleks ma kohe kindlasti pidanud ütlema. (s. 66)
154. Nu står hun ganske vist som om det er still-billeder, vi skal til at tage, men det er bedre end før. (s. 69) – Tõsi küll, nüüd seisab ta nii, nagu hakkaks me staatilisi ülesvõtteid tegema, aga praegune olukord on igatahes parem kui enne. (s. 66)
155. Det betyder bare at du skal begynde at bevæge dig. (s. 69) – See tähendab kõigest seda, et sa pead ennast liigutama hakkama. (s. 67)
156. Hun skal forestille sig Mark, de er gået ind på forældrenes soveværelse, og han har lige kysset hende. (s. 69) – Tal tuleb kujutleda Marki, nad on läinud kahekesi vanemate magamistuppa ja Mark on teda just suudelnud. (s. 67)

Morten Ramsland. Hundehoved.

157. Jeg skal besøge Askild Eriksson. (s. 51) – Ma olen Askild Erikssoni juurde. (s. 42)
158. Jesper og jeg skal nok betale, du kan få gæsteværelset. (s. 52) – Jesper ja mina maksame, sa võid külalistetoa endale saada. (s. 43)
159. Jeg skal tænke over det. (s. 52) – Ma mõtlen selle peale. (s. 43)
160. Hvor tydeligt skal jeg sige det? (s. 52) – Kui selgelt ma pean seda ütlema? (s. 43)
161. Skal jeg også stove det for dig? (s. 52) – Tähthaaval? (s. 43)
162. Jeg vidste ikke, hvad jeg skulle sige, /---/. (s. 52) – Ma ei teadnud, mida öelda, /---/. (s. 44)
163. Tanken om at skulle samle det hele igen, og ikke mindst tanken om hjemkomsten og den tilstand, jeg skulle finde farmor i, tog fuldstændig modet fra mig. (s. 53) – Mõte kõige kokkukorjamisest ja eriti veel mõte kojuminekust ning olukorrast, milles vanaema leian, võttis mult viimasegi julguseraasu. (s. 44)
164. Han drømte de drømme, som skulle plage ham resten af livet. (s. 56) – Ta nägi unenägusid, mis painasid teda kogu ülejäänud elu. (s. 47)
165. ”Skal vi se, hvem der har det største overlevelsesinstinkt,” foreslog Meyer, ”en hurtig lille tvekamp – eller skal vi slå dem begge to ihjel?” (s. 57) – ”Kas vaatame, kellel on tugevam ellujäämisinstinkt,” pani Meyer ette, „väike kiire kahevõitlus – või lööme nad mõlemad maha?” (s. 48)
166. /---/ Askild tog fraværende mod papir og pen uden rigtig at vide, hvad han skulle skrive til Bjørk, mor Randi og far Niels. (s.58) – /---/ Askild võttis äraolevalt vastu paberi ja sullepea, teadmata õieti, mida ta peaks kirjutama Bjørkile, ema Randile ja isa Nielsile. (s. 48)
167. „Ingenting,” hviskede Askild, „men bøsserøvens mor skal have besked.” (s. 58) – ”Ei millegi eest,” sosistas Askild, ”aga selle vana lilla ema peaks teada saama.” (s. 49)
168. Skal – skal ikke, ja eller nej... (s. 60) – Lähen – ei lähe, jah või ei... (s. 50)
169. Jeg skal træffe Bjørk Svensson, tak. (s. 61) – Ma tulin Bjørk Svenssoni juurde, tänan teid. (s. 51)
170. Hun lagde sin hånd på Thors arm og sagde, at han skulle vise hende dén med hatten. (s. 62) – Ta pani käe Thori käsivarrele ja palus, et Thor näitaks talle kübaratrikki. (s. 52)
171. Hvor skal du hen? (s. 63) – Kuhu sa lähed! (s. 53)
172. Hvad skal jeg gøre? (s. 63) – Mis ma pean küll tegema? (s. 53)

173. Ellers skal I få så mange gok, at jeres mødre ikke kan kende jer, når I kommer hjem. (s. 64) – Muidu saate nii palju võmme, et emad ei tunne teid ära, kui koju lähete. (s. 53)
174. „Nej, naturligvis ikke,“ sagde mor Randi og løb hen til vinduet for at råbe ned til drengene på gade, at de skulle løbe hen til fru Ibsen og give Ingrid og Æblehovedet besked, for Askild var kommet hjem. (s. 65) – ”Ei, muidugi mitte,“ ütles ema Randi ja kiirustas akna juurde, et hüüda poistele tänaval, et nad jookseksid proua Ibseni juurde ning annaksid Ingridile ja Õunapeale teada, et Askild on koju tulnud. (s. 54)
175. /---/ en aura, som siden skulle blive til en råden stank af alkohol og bitterhed, /---/. (s. 66) – /---/ aura, mis hiljem muutus alkoholi ja kibestumise tülgestavaks lehaks, /---/. (s. 55)
176. Det lå også i kortene, at de skulle giftes, /---/. (s. 68) – See oli sõnadetagi selge, et nad abielluvad, /---/. (s. 56)

Astrid Saalbach. *Fingeren i flammen.*

177. Jeg ved ikke, hvad jeg skal sige, ud over det har jef fortalt. (s. 50) – Ma ei tea, mida ma peaksin ütleva, lisaks sellele, mida ma olen juba öelnud. (s. 54)
178. Hvad vil du have, jeg skal gøre? (s. 50) – Mida ma teie arvates pean tegema? (s. 54)
179. Hvad skulle han tro og mene? (s. 50) – Mida ta peaks uskuma ja arvama? (s. 55)
180. Jeg skulle ikke være løbet efter hende, men jeg troede, jeg kunne tale hende til fornuft. (s. 51) – Ma poleks pidanud talle järele jooksmas, aga ma lootsin, et suudan talle aru pähe panna. (s. 55)
181. Og hvad skulle jeg ellers have gjort? (s. 51) – Mida ma siis oleksin pidanud tegema? (s. 55)
182. Hvad skal jeg gøre? (s. 51) – Mida ma pidin tegema? (s. 55)
183. Det er derfor, du skal have en advokat. (s. 51) – Sellepärast sa peadki advokaadi võtma. (s. 55)
184. Jacob rejste sig også og skulle til at sige noget, da Tobias fortsatte. (s. 51) – Jacob tõusis samuti ja oli juba midagi ütlemas, kui Tobias jätkas. (s. 55)
185. Jeg kan godt tage dem, jeg skal have i dag, ikke? (s. 51) – Ma võin ju need tunnid ikka pidada, mis mul täna on? (s. 55)
186. Skal de gå glip af deres undervisning på grund af det her? (s. 51) – Kas õpilased peavad siis tundidest ilma jääma selle jama pärast? (s. 55)
187. Hvem skal så have mine elever? (s. 52) – Kes siis mu õpilased endale võtab? (s. 56)
188. Og hvor længe skal det her så vare? (s. 52) – Ja kui kaua see siis kestab? (s. 56)
189. Jeg skal nok sørge for, det sker så hurtigt som muligt, /---/. (s. 52) – Ma teen kõik, et see saaks võimalikult kiiresti välja selgitatud, /---/. (s. 56)
190. Skal vi vædde? (s. 52) – Veame kihla? (s. 56)
191. Knap tre timer var der, til hun skulle hente Jeppe. (s. 53) – Vähem kui kolme tunni pärast pidi ta Jeppele lasteaeda järele minema. (s. 57)
192. Skulle ikke have ham som lærer. (s. 53) – Enam iial ei ole mees tema õpetaja. (s. 57)
193. I over et år havde hun spillet for ham, hvem skulle hun spille for nu? (s. 54) – Üle aasta oli ta Tobiasele ette mänginud, kellele ta siis nüüd hakkab? (s. 58)
194. Lod sig føre af musikken, som Tobias sagde man skulle. (s. 54) – Lasi end muusikal kaasa viia, nagu Tobiase meelest pidi tegema. (s. 58)
195. Nogle af løbene tog hun om og om igen, til de sad som de skulle. (s. 54) – Mõnda käiku mängis Claire ikke ja jälle, kuni need olid sellised nagu peab. (s. 58)
196. Og finde et sted hvor hun kunne øve sig, om det så skulle være i den uhyggelige gang under kælderens eller på et toilet, /---/. (s. 54) – Otsib harjutamiseks mingi koha, olgu see siis keldri all olevas võikas koridoris või tualetis /---/. (s. 58)
197. Vil du også have jeg skal kalde dig far? (s. 57) – Tahad, et ka mina sind isaks kutsun? (s. 61)

198. Hun var træt, de havde holdt møde, fortalte hun, om en dreng fra en af hendes klasser, som skulle smides ud, fordi han havde forsømt for meget. (s. 58) – Randi oli väsinud, ta jutustas, et nad olid arutanud koosolekul tema klassi poisi koolist väljaheitmist, sest tollel oli liiga palju võlgnevusi. (s. 62)
199. Men hun, og et par andre, syntes han skulle have en chance til. (s. 58) – Aga Randi ja veel mõne teise arvates peaks poiss saama veel ühe võimaluse. (s. 62)
200. Vi skulle hellere finde ud af, hvordan vi kan hjælpe dem og fange deres interesse. (s. 58) – Me peaksime hoopis mõtlema, kuidas poisse aidata ja neis huvi tekitada. (s. 62)
201. Tobias rejste sig og tog kopper frem, mens han overvejede om han skulle fortælle hende det eller lade være. (s. 58) – Tobias tõusis ja võttis kaks tassi, samal ajal kaaludes, kas rääkida naisele või mitte. (s. 63)
202. Du skal tro på mig. (s. 60) – Sa pead mind uskuma. (s. 64)
203. Ellers ved jeg ikke, hvad jeg skal gøre (s. 60) – Või muidu, ma ei tea mida teha. (s. 64)
204. Du skal ikke sige hej til ham i skolen. (s. 61) – Sa ei ütle talle koolis tere. (s. 65)
205. Så pegede hun på halvtaget overfor, som de ældste elever plejede at stå under, når de skulle ryge. (s. 62) – Siis osutas ta vastasolevale varikatusesele, mille all vanemate klasside õpilased tavaliselt suitsetasid (s. 66)
206. Skal vi ikke kravle derop? (s. 62) – Kas ronime üles? (s. 66)
207. Du skal ikke være bange, lo Silja, og rejste sig. (s. 62) – ”Sa ei pea midagi kartma,” naeris Silja ja tõusis püsti. (s. 66)
208. Skal vi? (s. 62) – Kas hüppame? (s. 66)
209. Hvad skal der blive af sproget, hvis det bliver sådan ved? (s. 64) – Mis küll keelest saab, kui nii edasi läheb? (s. 68)
210. Hvordan skal de kunne udtrykke sig præcist? (s. 64) – Kuidas nad suudavad end täpselt väljendada? (s. 68)
211. Lige som hun skal til at række ud efter den sidste stil, ringer telefonen. (s. 64) – Just enne viimase kirjandi võtmist heliseb telefon. (s. 68)
212. Hvor skal hun begynde? (s. 66) – Millest ta peab alustama? (s. 70)
213. Var det overhovedet rigtigt, han skulle spille i aften? (s. 66) – Kas ta üldsegi rääkis tõtt, et peab täna õhtul esinema? (s. 70)
214. Skal vi have et glas vin? (s. 67) – Kas võtame klaasi veini? (s. 71)
215. Han nikker, og ser ud som om han ikke ved, hvor han skal gøre af sig selv. (s. 69) – Tobias noogutab ja näib, nagu ta ei oskaks enam midagi ette võtta. (s. 73)
216. Det eneste der betyder noget, er de to, ham og hende, og hvordan de skal nå hinanden over den afgrund der har åbnet sig. (s. 69) – Praegu on olulised vaid nemad kaks, mees ja naine; kuidas nad jõuavad teineteiseni üle lõhe, mis nende vahele on tekkinud. (s. 73)
217. Hun skal stole på ham, siger han. (s. 69) – Naine peab teda usaldama, ütleb Tobias. (s. 73)

Dorrit Willumsen. *Klædt i purpur.*

218. For den mindste bevægelse vil vække hans hænder og hans mund og kønnet, som han vil kræve, hun skal stikke ind hvor som helst. (s. 51) – Sest vähimgi liigutus äratav mehe käed ja tema suu ja suguliikme, mille ta käsib tüdrukul pista kuhu tahes. (s. 42)
219. Hun spurgte, om han skulle bruge hende. (s. 55) – Theodora küsis, kas mees tahab teda pruukida. (s. 45)
220. Og det trækker ved hans mundvige, som på et lille barn, der skal græde. (s. 57) – Ja ta suunurgad tõmblevad nagu väikesel lapsel, kes on nutma puhkemas. (s. 47)

221. Et øjeblik tror hun, at han skal bruge hende og vil føre hende til lejet. (s. 58) – Hetkeks arvab ta, et mees tahab teda pruukida ning kavatseb magamisasemele viia. (s. 47)
222. Og mine hænder svulper i to skåle med en blanding af mandelmælk, honning og presset citron, der skal gøre dem hvide og bløde. (s. 59) – Ja mu käed ulbivad kahes kausis, kus on mandlipiima, mee ja pressitud sidruni segu, mis peab tegema need valgeks ja pehmeks. (s. 48)
223. Men hvordan skulle jeg kunne fortælle et forkælet overklassebarn, der må søge ind i et kloster eller en kirkehvelving for at føle sig ydmyg, at hun blev undfanget mellem en gryde krydet vælling og et par bæltter og tyndslidte slør. (s. 67) – Aga kuidas saaksin ma rääkida hellitatud härraslapsele – kes alandlikkuse tundmiseks peab minema kloostriisse või kirikuvõlvide alla –, et ta päästeti viletsusest pajatäie maitsestatud kõrdi ning paari vöö ja viledaks kulunud loori abil. (s. 55)
224. Og hvorfor skulle det interessere Giovannina at høre om, hvordan jeg engang holdt sulten på afstand bare med tre sorte oliven om dagen. (s. 67) – Ja miks peaks Giovanninat huvitama jutt sellest, kuidas mina kunagi hoidsin nälja endast eemal vaid kolme musta oliiviga päevas. (s. 55)
225. Hvordan skal hun overhovedet kunne forestille sig, at et spinkelt pigebarn på hendes egen alder forlader en elskers hus med en æske fugleknogler under armen. (s. 67) – Kuidas suudaks ta üldse ette kujutada, et temavanune kleenuke tüdruk lahkub armukese majast, kaenlas laekatäis linnukonte. (s. 55)
226. Og hvis dette smulle halvblinde væsen skulle være min skytsengel, så viste den i hvert fald ingen særlig interesse for den Theodora, der slæbte skammen med sig og nærmest udstillede den i samtlige byer. (s. 67) – Ja kui see ilus poolpime olevus pidi olema minu kaitseingel, siis ei ilmutanud ta igatahes suuremat huvi selle Theodora vastu, kes tassis oma häbi endaga kaasa ja peaaegu et seadis selle kõigis linnades väljanäitusele. (s. 55)
227. Hun tænker kun på, hvordan hun skal komme i besiddelse af penge. (s. 68) – Ta mõtleb vaid sellele, kuidas hankida raha. (s. 56)

Bilag 2. Måtte.

Jakob Ejersbo. *Nordkraft*.

1. Hossein ryster på hovedet og går videre, så jeg må småløbe for at indhente ham. (s. 52) – Hossein raputab pead ja astub edasi, nii et mul tuleb kergelt joosta, et talle järele jõuda. (s. 52)
2. Jeg spørger, om jeg må komme med? (s. 56) – Ma küsin, kas ma tohin kaasa tulla (s. 55)
3. Det må jeg ikke. (s. 56) – Ei tohi. (s. 55-56)
4. Pizzaæskerne hober sig op, og jeg må bære en stak ud i skraldespanden, før jeg kan komme til. (s. 58) – Pitsakarbid on virnas ja ma pean ühe posu välja prügikasti tassima, et üldse ligi pääseda. (s. 58)
5. /---/ for at fjerne stanken ender det med, at jeg må finde et fyrfadslys frem og sætte det ind i en duftlampe af keramik, /---/. (s. 59) – Et haisust lahti saada, pean lõpuks otsima ühe teeküünla ja selle keraamilisse lõhnalampi põlema panema, /---/. (s. 59)
6. Men vi må også indse, hvor dybt ondskaben hersker. (s. 60) – Kuid me peame samas tunnistama, kui sügaval kurjus võimutseb. (s. 60)
7. Må de ikke være nøgne? (s. 61) – Kas nad ei tohi alasti olla? (s. 61)
8. De må højst vise bryster. (s. 61) – Nad võivad kõige rohkem rindu näidata. (s. 61)
9. Og det gjorde jeg så, indtil hun krævede, at jeg ikke måtte tale om min far, når den frankofile chefscenograf var til stede. (s. 62) – Ja seda ma ka tegin, kuni selle ajani, kui ta hakkas mult nõudma, et ma selle frankofiilist pealavastaja juuresolekul oma isast ei räägiks. (s. 62)
10. På et tidspunkt spurgte jeg, om jeg måtte gøre det. (s. 63) – Ükskord küsisin, kas mina ei tohi seda teha. (s. 63)
11. Nu må du vente og se. (s. 63) – Vaata ja näed ise. (s. 64)
12. Det må være en lade af en art. (s. 64) – See peaks olema ingi kuur. (s. 64)
13. Det ender med, at jeg må ordne mig selv for at komme, og det er ikke ham jeg tænker på, da jeg når hjem. (s. 66) – Asi lõppeb sellega, et ma pean ise ennast aitama ja ma ei mõtle sugugi mitte tema peale, kui ma lõpuks kätte saan. (s. 66)

Jens Christian Grøndahl. *Lucca*.

14. Det matte have været et mareridt, det der for ham blot var et udskukt samlivs bedøvede hverdag. (s. 51) – See oli pidanud olema õudusunenägu, see, mis tema jaoks oli ainult surnud kooselu tuimastatud argipäev. (s. 45)
15. Hun sagde, at de måtte se at få gjort noget mere ved den køkkenhave, når hun kom næste gang, /---/. (s. 52) – Lea ütles, et nad peavad siis, kui ta järgmine kord tuleb, aiaga midagi põhjalikumalt ette võtma. (s. 45)
16. Jacob puffede venskabeligt til ham, han måtte se at få gjort noget ved sin baghånd. (s. 54) – Jacob andis teisele ühe sõbraliku müksu – ta peab oma tagakäeserviga midagi ette võtma. (s. 47)
17. /---/ på grund af personalemangel måtte Robert og hans kolleger på afdelingen i perioder skiftes til at tage nattevagter. (s. 55) – /---/ seoses personalipuudusega tuli tal ja tema osakonna kolleegidel periooditi ka nüüd kordamööda öövalves olla. (s. 48)
18. /---/ Robert kunne pludselig se, hvordan hun måtte have set ud som ung. (s. 56) – /---/ Robert kujutas täpselt ette, kuidas naine noorena välja nägi. (s. 49)
19. Endnu engang måtte han undre sig over, hvordan musikerne allerede undervejs gennem temaets første, dvælende takter smøg sig ud af de grimme associationers døde skal og befriede musikken.

- (s. 57) – Taas kord pani teda imestama, kuidas muusikud juba esimeste venivate taktide ajal koledate assotsiatsioonide surnud koorest välja pugesid ja muusika vabaks lahtsid. (s. 49-50)
20. Måtte han også, ligesom Robert, rumstere i sin erindring for at genfinde og dyrebare grunde til, at han havde været så anspændt og svimmel af forventning, da han kørte den modsatte vej? (s. 58) – Kas tuli ka temal nagu Robertil oma mälus kaevata, et leida seda tähtsat põhjust, mis oli varem vastassuunda sõites tekitanud ootusäreva pinge ja pannud ta pea ringi käima? (s. 51)
21. Nogen måtte i det mindste have hvasket. (s. 67) – Keegi pidi olema vähemalt sosistanud. (s. 58)
22. Hun måtte være et par og tyve. (s. 68) – Ta pidi olema mõni aasta üle kahekümne. (s. 59)
23. /---/ hun foretog sig, som om hun måtte spørgesig selv, hvad hun egentlig var i færd med, /---/. (s. 68) – /---/ just nagu oleks ta kogu aeg pidanud endalt küsima, mis tal tegelikult käsil on /---/. (s. 59)
24. Da Monica engang havde taget en kæreste med hjem, bed Sonja ham så hårdt i fingeren, at han måtte på skadestuen. (s. 69) – Kord, kui Monical oli kaasas üks kavalier, hammustas Sonja poissi nii kõvasti sõrmest, et too tuli haiglasse sõidutada. (s. 60)

Peter Høeg. *Den stille pige.*

25. Jeg er på kasino, man må ikke have telefoner tændt, /---/. (s. 54) – Ma olen kasiinos, siin ei tohi telefoni sees hoida. (s. 54)
26. Trappen krumning op mod, hvad der måtte have været et palæes hovedbygning. (s. 57) – Paleetaolise hoone poole kerkiva trepi kumerus. (s. 57)
27. Det må være en stor oplevelse, sagde han. (s. 60) – Sellest tuleb vägev elamus, ütles ta. (s. 60)
28. Det eneste der fortalte om den pris, vi alle må betale, var to lange furer, /---/. (s. 62) – Ainus, mis rääkis hinnast, mida me kõik peame maksma, olid kaks pikka kortsu, /---/. (s. 62)
29. Det må hun af en eller anden grund have husket. (s. 62) – Küllap jäi see talle ühel või teisel põhjusel meelde. (s. 62)
30. Du må have termin til omkring sankthans. (s. 63) – Tähtaeg peaks olema jaanipäeva paiku. (s. 63)
31. /---/ det var, som det må have været at sidde bag ved Helmut Walcha ved det store flygel i St. Laurentskirken i Alkmaar /---/. (s. 67) - /---/ küllap oleks üsna samasugune vaatepilt avanenud Alkmaaris Püha Laurentiuse kirikus Helmut Walcha selja taga /---/. (s. 68)
32. Enhver bil har en akustisk signatur, Kasper hørte Forden komme tilbage, den måtte være vendt, den passerede dem langsomt. (s. 68) – Igal autol on oma akustiline signatuur, Kasper kuulis, et Ford tuleb tagasi. See oli otsa ringi pööranud ja möödus neist aeglaselt. (s. 69)

Peter Høeg. *Frøken Smillas fornemmelse for sne.*

33. Når du dør, Smilla, må jeg så få dit skind? (s. 50) – Kui sina ära sured, Smilla, kas ma tohin siis sinu naha endale saada? (s. 42)
34. Han må have ventet mens håndværkerne gjorde sig færdige. (s. 53) – Ta oli ilmselt oodanud, kuni töömehed oma tegevuse lõpetavad. (s. 45)
35. /---/ han kan, som jeg må kunne forstå, heller ikke her oplyse mig hvilke /---/ (s. 55) – /---/ ta ei suuda, nagu ma aru saan, mind jällegi informeerida, milliseid /---/ (s. 48)
36. Om sommeren, og det må være i Nordgrønland, for manden har sine jeans stukket ned i kamikker. (s. 56) – Suvel, ja ilmselt Põhja-Gröönimaal, sest mehe teksased on kamikkidesse topitud. (s. 49)
37. I så fald må det være meget få mennesker der føler sig helt sikre på, at Godthåbsvej eksisterer klokken fem om morgenen. (s. 59) – Sel juhul peaks leiduma väga vähe inimesi, kes võiksid täiesti kindlad olla, et Godthåbi tee on kelle viie ajal hommikul oleas. (s. 51)
38. Tit måtte man arbejde nede ved siden af skadestuen. (s. 60) – Tihtilugu tuli töötada otse traumapunkti kõrval. (s. 52)
39. Det må faneme være et tilfælde. (s. 62) – See on, pagan võtaks, nähtavasti juhus. (s. 54)

40. Uden at kende hans livs historie kan jeg se, at han må have haft nogle kubikmeter skærver at trykke sig op igennem for at komme ud i lyset. (s. 63) – Tema elulugu teadmata võin ma näha, et tal on tulnud end üsna mitmest kantmeetrist killustikust läbi pressida, et jõuda valguse kätte. (s. 54)
41. De må skrive eller komme en anden gang. (s. 65) – Te võite kirjutada või tulla teine kord. (s. 57)
42. Et stadium, som jeg har tilladt mig selv at springe over, om jeg så må sige. (s. 68) – Staadium, millest ma olen lubanud endal üle hüpata, kui nii võib öelda. (s. 60)
43. Det må de gøre for at koncernen kan have råd til at sponsorere *Europe Tour*. (s. 69) – Nii peabki olema, et kontsernil oleks raha *Europe Tours*'i sponsoreerimiseks. (s. 61)

Michael Larsen. *Uden sikker viden.*

44. Der må have været lykkelige dage. (s. 51) – Need pidid olema õnnelikud päevad. (s. 49)
45. Dr. Philipp siger med en lettere irriteret mine, at jeg må lære at give slip på mig selv. (s. 54) – Dr. Philipp ütleb veidi ärritunud ilmel, et ma pean õppima end lõdvaks laskma. (s. 52)
46. /---/ jeg må jagte hende rundt om stole og borde, før jeg fanger hende. (s. 61) – /---/ mul tuleb teda ümber toolide ja laudade taga ajada, enne kui ta kätte saan. (s. 59)
47. Så må du se, om du kan bruge den. (s. 66) – Eks sa siis ise näed, kas sellest on sulle kasu või mitte. (s. 65)

Svend Åge Madsen. *At fortælle menneskene.*

48. Det var Cynthia fra salonen. Der absolut måtte fortælle hvad der var sket. (s. 50) – See oli Cynthia, juukseärist. Cynthia, kes lihtsalt pidi jutustama, mis oli juhtunud. (s. 43)
49. Hun skar en styk skive af, ind til det friske, hun måtte også hellere selv spise, det ville virke naturligst, /---/. (s. 51) – Ta lõikas paksu viilu, et pehmema osani jõuda. Kõige parem oleks, kui ta ise ka midagi võtaks, see mõjuks loomunikuna. (s. 44)
50. De købte den lille trossede ting, to ens fingerringe, som tilsyneladende var forlovelsesringe, men når man så nærmere efter hang de uadskilleligt sammen, så Malene måtte gå med dem begge, og fyren uden nogen. (s. 51) – Nad ostsid tõesti midagi tobedat, nimelt kaks ühesugust sõrmust, mis sarnanesid kihlasõrmustega, kuid mille lähemal vaatamisel sai selgeks, et neid oli võimatu teineteisest lahutada; nii pidi Malene mõlemat kandma ja kallim ei ühtegi. (s. 44)
51. Hun gik roligt, måtte give indtrykkene tid til at falde til bunds. (s. 52) – Läks rahulikult, tahtes muljetele settimiseks aega anda. (s. 45)
52. Politimanden – det var en politimand – forklarede, at de måtte i hvert fald vente til næste dag, før de kunne foretage sig noget, /---/. (s. 53) – Politseinik – see oli politseinik – seletas, et enne, kui nad midagi ette saavad võtta, peavad nad vähemalt järgmise päevani ootama, /---/. (s. 45)
53. Andra måtte forlade sin lyttepost, fordi politimanden var ved at gøre sig færdig til at gå. (s. 54) – Andra oli sunnitud kuuldepostilt ära minema, sest politseinik valmistus lahkuma. (s. 46)
54. Næste gang måtte hun gennemføre sit forehavende uden svinkeærinder. (s. 55) – Järgmine kord pidi ta ettevõtmise ilma kõrvalekaldumisteta läbi viima. (s. 47)
55. Måtte man betale lidt extra for kødet, sparede man det på krydderierne. (s. 56) – Ja kui nad selle eest siis veidi kallimat hinda pidid maksuma, võisid nad ju samas maitseainetega kokku hoida. (s. 47)
56. Denne gang ville og måtte hun fastholde sin beslutning. (s. 56) – Seekord tahtis ja pidi ta oma otsuse juurde kindlaks jääma. (s. 48)
57. Så må du være en mand. (s. 56) – Ilmselt peaksid sa siis meessoost olema. (s. 48)
58. Du må have et andet navn. (s. 56) – Sulle peab teise nime leidma. (s. 48)
59. Jeg måtte selv tage et navn. (s. 57) – Ma olin sunnitud ise enesele nime võtma. (s. 48)

60. Da Barathrum en dag aflagde besøg, gennemblødt fordi han kom lige ude fra sin søns og svigerdatters hus, måtte Andra imidlertid tilstå, at hun endnu ikke havde haft nogen kunder. (s. 58) – Kui Barathrum ühel päeval sisse astus, ise läbimärg, sest ta tuli just poja ja minia juurest, pidi Andra tunnistama, et kundesid polnud tal veel olnud. (s. 49)
61. Du må drive opsøgende virksomhed. (s. 58) – Sa pead kunded ise üles otsima. (s. 49)
62. /---/ det var faktisk så længe siden hun forsvandt, måtte han indrømme, at man blev nødt til at betragte hende som død. (s. 58) – /---/ Gert pidi möönma, et nüüd on ta kadumisest nii palju aega möödä, et teda võib surnuks pidada. (s. 49)
63. Det gjorde ikke glæden mindre, at ordene blev hældt ud over den lille forsamling af spottere og ironikere, der havde kravlt ethvert tilløb til patos hos hende, men som nu i stilhed måtte søbe den i sig. (s. 59) – Rõõmu ei vähendanud ka see, et sõnadevool mulises üle väikese koguduse, kuhu kuulusid mõnitajad ja ironiseerijad, kes olid temas varem iga paatoseidu hävitada püüdnud, nüüd aga seda kõike vaikides sisse pidid larpima. (s. 49)
64. Derfor måtte hun med hård hånd afvise de kvinder /---/. (s. 59) – Seetõttu pidi ta naised karmil käel tagasi lükkama. (s. 50)
65. Så afvigende og frastødende var denne viragiske person, at bedemanden ikke kunne lade hende gå igen, men måtte følge efter /---/. (s. 59) – Too viraagne isik oli niivõrd teistsugune ning eemaletõukav, et surnumatja ei saanud tal niisama lihtsalt minna lasta. Seega läks Andra talle järele. (s. 50)
66. Selvom pandekage måtte direkte til skraldespanden. (s. 60) – Pannkook läks aga siiski otseteed prügikasti. (s. 51)
67. Jeg må fortælle dig om diciplinen, der gik til sin mester, Bakei, /---/. (s. 63) – Ma pean sulle jutustama õpilasest, kes läks oma õpetaja Bakei juurde, /---/. (s. 53)
68. Han fik for vane at nærme sine læber mod hendes, for /---/ at trække sig tilbage /---/ hvorefter han på fyrre centimeters afstand /---/ blev overmandet af et så uimodståeligt begær efter at mærke hendes læber mod sine, at han igen måtte nærme sig /.../. (s. 69) – Talle sai harjumuseks viia oma huuled neiu huulte lähedale, et siis /---/ tagasi tõmbuda /---/ mille järel teda valdas neljakümne sentimeetri pealt /---/ selline iha neiu huuli omade vastas tunda, et ta jälle lähenema pidi /---/. (s. 58)

Ib Michael. *Blå bror.*

69. Set med Marks øjne må det nærmest være helligbrøde at vise Godard i sådanne omgivelser. (s. 59) – Marki vaatevinklist peaks Godard'i näitamine sellises keskkonnas võrduma niisama hästi kui pühadusetootusega. (s. 56)
70. Må jeg lige have lov? (s. 61) – Kas ma tohin? (s. 59)
71. Det er din kopi – du må gerne beholde den. (s. 66) – See on sinu koopia. Sa võid selle endale jätta. (s. 64)
72. Det går slet ikke, det her, jeg må have det kryds ud af hendes hoved. (s. 68) – Nii ei lähe kohe mitte, ma pean selle risti tal kuidagi peast välja saama. (s. 66)

Morten Ramsland. *Hundehoved.*

73. Hun måtte spørge flere mennesker om vej, før hun endelig – ti minutter i tre – meldte sig hos den vagthavende i arresten. (s. 51) – Ta pidi mitmelt inimeselt teed küsima, enne kui lõpuks – kümme minutit enne kolme – arestimaja valvuri ette ilmus. (s. 42)
74. Du må også tage et ansvar, kan du i det mindste ikke ringe og tale med hende? (s. 51) – Sina pead ometi ka vastutust kandma, kas sa ei vi vähemalt helistada ja temaga rääkida? (s. 43)

75. De bor på Skivebakken nu, de måtte sælge... (s. 61) – Nad elavad nüüd Skivebakkenil, nad pidid maha müüma... (s. 51)
76. Et stykke nede ad Kalfarveien måtte han standse op, fordi hans hjerte galoperede voldsomt, /---/. – Tükk maad mööda Kalfarveienit edasi läinud, pidi ta seisma jääma, sest ta süda peksles ägedalt /---/. (s. 51)
77. Thor svarede, at nu måtte hun virkelig vælge, og hvorfor så ikke vælge mig, sagde han og bandede, /---/. (s. 63) – Thor vastas, et nüüd peab ta tõepoolest valima, ja miks mitte valida mind, ütles ta ja vandus, /---/. (s. 53)
78. *Vælg Thor, vælg Thor, vælg Thor*, ville han have sagt, men nu måtte han nøjes med at rokke uroligt i sengen, fordi han ikke kunne rejse sig op som den mand, han var engang, og slå i bordet. (s. 63-64) – *Vali Thor, vali Thor, vali Thor*, oleks ta tahtnud öelda, aga nüüd pidi ta leppima sellega, et vintskles rahutult voodis, sest ta ei saanud endise mehena tõusta ega rusikaga lauale põrutada. (s. 53)
79. Altså måtte hun lige for en sikkerheds skyld kaste et ekstra blik på sin trediveårige søn, der sad i gyngestolen med sin stok som en gammel mand i eftermiddagslyset. (s. 65) – Niisiis pidi ta kindluse mõttes heitma veel ühe pilgu oma kolmekümneaastasele pojale, kes istus kiiktoolis, kepp käes, nagu vana mees päraatlõunases valguses. (s. 54)
80. Det værste var, at han ikke ville fortælle hende noget om sine år i Tyskland, og at hun derfor måtte slå sig til tåls med det seksårige Æblehoveds mildt sagt usammenhængende vidnesbryd. (s. 68) – Kõige hullem oli see, et ta ei tahtnud oma Saksamaa-ajast midagi rääkida ja et Bjørk pidi seepärast leppima Öunapea pehmelt öeldes segase jutustusega. (s. 57)

Astrid Saalbach. *Fingeren i flammen.*

81. Du må holde op med at bruge barnet som undskyldning, sagde jeg. (s. 50) – Sa pead lõpetama lapse tõttu vabanduste otsimise, ütlesin ma. (s. 54)
82. Enten må du øve dig noget mere eller opgive at blive musiker. (s. 50) – Ta peab kas rohkem harjutama või loobuma muusikukarjäärist. (s. 54)
83. Han måtte se at få hilst på hende. (s. 50) – Ta peab naisega kokku saama. (s. 55)
84. Jeg må op og undervise. (s. 51) – Ma pean tundi minema. (s. 55)
85. Jeg må bede Anne Dalskov om at finde på noget. (s. 52) – Ma palun Anne Dalskovil see ära korraldada. (s. 56)
86. Den pris hun måtte betale for sit held. (s. 53) – Niisugust hinda pidi ta maksma selle eest, et teda oli õnnistatud kauni välimusega. (s. 58)
87. Jeg må hellere gå op, sagde han og blinkede til hende. (s. 55) – „Ma pean tagasi üles minema,“ ütles mees ja tegi talle silma. (s. 59)
88. Han måtte tale med nogen. (s. 57) – Ta pidi kellegagi rääkima. (s. 61)
89. Stakkels hende, det må være svært at være alene med et lille barn, mens man er ved at tage en uddannelse. (s. 59) – Vaeseke, üksinda väikese lapsega on ülikooli ajal väga raske. (s. 63)
90. Det må være en fantastisk udsigt. (s. 62) – Sealt olevat lahe vaade. (s. 66)
91. /---/ hun må vide, om hun er blevet ført bag lyset eller ej. (s. 66) - /---/ ta peab teada saama, kas tema eest on midagi varjatud või mitte. (s. 70)
92. Du må have været ude af dig selv. (s. 68) – Sa olid vist küll täitsa endast väljas. (s. 72)
93. Det må være muligt, det er trods alt ham, der har skrevet det. (s. 68) – See peab olema võimalik, see on ikkagi tema kirjutatud kiri. (s. 73)
94. Når journalisten kan få en kopi, må han også kunne. (s. 68) – Kui ajakirjanikul oli koopia, peab ka tema selle saama. (s. 73)
95. Så må du have en fjende, du ikke kender. (s. 68) – Siis on sul vaenlane, keda sa ei tea. (s. 73)

Dorrit Willumsen. *Klædt i purpur.*

96. Ældre mennesker må somme tider hjælpes op. (s. 54) – Vanemaid inimesi on mõnikord vaja üles aidata. (s. 44)
97. Hun må simpelthen glemme sin fortid. (s. 55) – Ta peab oma mineviku lihtsalt ära unustama. (s. 45)
98. Hun må dæmpe sin latter, tæmme sine bevægelser, og der er også noget forkert ved hendes blik. (s. 55) – Ta peab summutama oma naru, taltsutama oma liigutusi ning tema pilgus on ka midagi viltu. (s. 45)
99. Den dag Theodora beder ham købe en tam bjørneunge, /---/ må hun høre et længere foredrag om prisen på honning og brød og kød. (s. 56) – Tol päeval, kui Theodora palub teda osta taltsas karupoeg, /---/ peab ta ära kuulama pika loengu mee ja leiva ja liha hindadest. (s. 46)
100. Hun må tænke på hvor behageligt hun lever nu. (s. 56) – Tüdruk võiks mõelda selle peale, kui mugav elu tal nüüd on. (s. 46)
101. Endnu en gang må jeg hvile. (s. 59) – Veel korra pean ma puhkama (s. 48)
102. Noget måtte jeg jo gøre for at få det uskyldige, velopdragne barn til at vise en smule venlighed over for mit kødelige barnebarn Athanasius, der havde tabt tolv kilo på tre uger. (s. 64) – Midagi pidin ma ju tegema, et see süütu, hästikasvatatud laps näitaks üles pisutki lahkust minu lihase lapselapse Athanasiuse vastu, kes oli kolme nädalaga kaksteist kilo maha võtnud. (s. 52)
103. Men hvordan skulle jeg kunne fortælle et forkælet overklassebarn, der må søge ind i et kloster eller en kirkehvelving for at føle sig ydmyg, at hun blev undfanget mellen en gryde krydet vælling og et par bælder og tyndslidte slør. (s. 67) – Aga kuidas saaksin ma rääkida hellitatud härraslapsele – kes alandlikkuse tundmiseks peab minema kloostriisse või kirikuvõlvide alla –, et ta päästeti viletsusest pajatäie maitsestatud kõrdi ning paari vöö ja viledaks kulunud loori abil. (s. 55)
104. For hun må rense sig. (s. 69) – Sest tüdruk peab end puhastama. (s. 57)

Lihlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina _____ Brita Kaasik _____

(*autori nimi*)

(isikukood: _____49208070911_____)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihlitsentsi) enda loodud teose
_____ Modalverberne *skulle og måtte* _____
_____ i skønlitterær oversættelse fra dansk til estisk _____,
(*lõputöö pealkiri*)

mille juhendaja on _____ Anu Laanemets _____,

(*juhendaja nimi*)

- 1.1.reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2.üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
 3. kinnitan, et lihlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus 19.05.2014 (*kuupäev*)

_____ Brita Kaasik _____

(*allkiri*)